

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

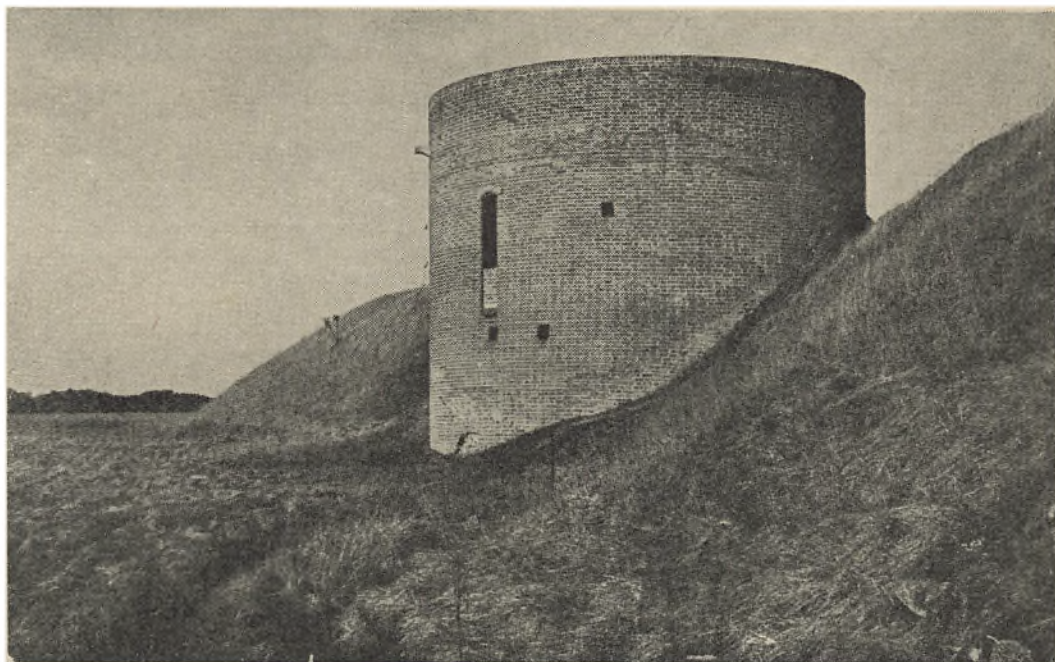
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 26 . Oktober—November 1946

»FANGETAARNET« VED HALD

Den ældgamle Hovedgaard i Viborg Amt, der med sin herlige Beliggenhed og sine Minder danner et Udsnit af hele vor Historie. Det ældste Voldsted gaar tilbage i Oldtidens Mørke, men fra Middelalderen kender vi til Mindet bl. a. om den stolte Herremand Niels Bugge og Kong Valdemar Atterdags forgæves Belejring af Borgen i 1355, Historien baade om Borgens Storhed og om dens Fald. I Blichers „Jøderne paa Hald“ er sat et literært Minde, der aldrig vil glemmes.

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Redigeret af *Jørgen Petersen*.

Jens A. Petersen, Forretningsfører.

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

„Slægtsgaards-Arkivet“,

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag Kl. 10—1. Telefon Central 9056.

Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret, Artikler og andet til Bladet dog til Formanden, ligesom private Forespørgsler.

Landsbestyrelsen.

Gdr. Jørg. Petersen, Thorsgaard, Gislinge (Formand).
Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstfmd.).
Sognefoged. Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.
Greve F. C. R. Scheel, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.
Sognefoged, Gdr. Hans Pedersen, Holmegaard, Sanderum.
Gdr. Chr. Lybye, Halborg pr. Skive.
Landstingsm., Ingeniør M. N. Markersen, Rødby.
Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted St.
Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygdal pr. Hjørring.
Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent.

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

„Slægtsgaards-Arkivet“s Leder.

Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen.

Foreningens Revisor.

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Forenings-

og Lokalmeddelelser

Fra 1. Januar 1947 vil Arkivleder Hofmansen være at træffe paa det kgl. Biblioteks Afdeling for Slægtsgaardsarkivet Tirsdag, Onsdag og Fredag fra Kl. 14-16, og Medlemmer, der ønsker at tale med ham personligt, er velkomne.

VORT BLAD

Ved det forleden afholdte Forretningsudvalgsmøde kunde vor Kontorleder oplyse, at der til Dato, den 28.—10., var indkommet frivillige Bidrag ialt 4238 Kr. indbetalt af 623 Medlemmer. Et meget smukt Beløb taget i Betragtning, at det kun er ca. 13-14 pCt af de udsendte Opfordringer der er indkommet endnu. Det er vort Haab, at de andre Medlemmer er lige saa interesserede, saaledes at vi kan betragte Bladets 12 førstkomende Numre som sikrede.

Lad det være sagt med det samme, de indkomne frivillige Bidrag sættes alle hen paa en særlig Konto, og gaar ikke ind i det almindelige Driftsregnskab, men anvendes udelukkende til det Formaal der ligger i Opfordringen.

Det er ikke Redaktøren ubekendt, at der har været Kritik over Bladets Indhold, noget der er nævnt andet Sted, men det smukke Beløb der til Dato er indkommet, tyder dog alligevel paa, at der ikke har været taget helt forkert fat paa Tingene. Det har været Redaktionen Tanke at skabe et Blad, der foruden at være Bindeledet mellem os, tillige skulde være saadan, at ogsaa den Del af Husstanden der repræsenterer den kommende Generation af Medlemmer vilde læse det, dermed være ikke sagt at vi skal søge at konkurrere med almindelig literær Lektüre, og udelade mere »tørre« Ting, tværtimod, disse har vor allerstørste Interesse og er Bladets maaske mest værdifulde Indhold, men begge Dele maa have sin Ret.

Vi siger en varm og inderlig Tak til dem der allerede har fulgt Opfordringen og forventer at de sidst udsendte Giroblanketter maa bringe lige saa gode Resultater

Red.

Hvad er en Slægtsgaard?

I „Nordsjællands Social-Demokrat“ for 4. September læses:

Sagfører M. Hesselbjerg, Hillerød, som er juridisk Konsulent for „Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde“, har i sidste Numer af denne Forenings Medlemsblad skrevet en Artikel „Hvad er en Slægtsgaard?“ Heri søger Sagfører Hesselbjerg at skabe Klarhed over, hvad der forstås ved en Slægtsgaard, idet der paa dette Punkt raader adskillig Uklarhed og Uoverensstemmelse.

I Foreningens Vedtægter er det naturligvis præciseret, hvem man kan optage som Medlemmer. Der staar herom i Øjeblikket:

„Som Medlem af Foreningen kan optages enhver dansk Jordejer, hvis Slægt i mere end 100 Aar har ejet eller drevet det Land- og Skovbrug, som vedkommende nu staar som Indehaver af“.

Denne Udformning har imidlertid givet Anledning til mange Misforstaaelser, og efter at Sagfører Hesselbjerg har vejet de forskellige Synspunkter mod hinanden, gaar han ind for, at Vedtægterne vedrørende Medlemsoptagelse faar følgende Ordlyd:

Som aktivt Medlem af Foreningen kan optages enhver dansk Landbruger, der ved Arv eller Familieoverdragelse har erhvervet et Land- og/eller Skovbrug, som han nu er Ejer af, naar Ejendommen i mindst 60 Aar uafbrudt har været i hans Slægts Besiddelse (Eje eller Fæste). Til Medlemmer, hvis Ejendom i mindst 100 (125) Aar har været i Slægtens Besiddelse, udstedes der, naar det ønskes, af Slægtsgaardsarkivet efter forudgaaende Undersøgelse et Diplom.

Møde i Næstved

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde havde forleden indbudt alle Slægtsgaardsejere paa Næstvedegnen til et Møde paa Missionshotellet. Der var god Tilstutning.

Formanden, Gdr. Poul Hansen, Næstelsø, bød velkommen, og saa talte Redaktør Jens A. Petersen, Kalundborg, om Foreningens Formaal.

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

NR. 26

★

OKTOBER—NOVEMBER

★

1946

Foreningens Fremtid

Saa længe vi levede under Besættelsens Aag og de deraf følgende vanskelige Rejseforhold, kunde Arbejdet for vor Forening selvsagt ikke tage de Former, der burde og skulde til for at faa den Samhørighed indarbejdet, der nu en Gang maa blive et af Hovedmotiverne for vor Fremtid. Lad det dog hermed ikke være sagt, at der ikke blev arbejdet i de Aar, der er gaaet, tværtimod; et stort og grundlæggende Forarbejde er sket, og ikke mindst ved vort Arkivs Placering i de rette Hænder samt paa det eneste rette Sted, det kgl. Bibliotek. Men der maa meget mere til endnu; vi maa have skabt den Kontakt, der ogsaa fra flere Medlemmers Side er krævet.

Hvorledes dette skal ske, kan der maaske diskuteres om? Fra Hovedledelsens Side har det stadig været Tanken, at de enkelte Lokalafdelinger maa tage et vist Initiativ. Bestyrelsen maa se at finde Former, hvorunder Medlemmerne kan samles, enten ved Møder med en Taler, der kan „trække“, d. v. s. er af et Format, som nødvendigvis maa give Mødelyst. Emner synes der at være nok at vælge imellem, baade blandt Talere som af Emner; lad os kun kort pege paa det rent historiske, Hjemstavns eller andet, eller det arkivmæssige. Ikke at vi skal blive ensidige, der kunde jo let findes andre Emner, men det er jo dette, der egentlig samler os. Men ogsaa, som foreslaet her i Bladet af Sognefoged N. Slemming og andre, ved større Sammenkomster med Medlemmer fra andre Landsdele, saaledes at der ikke alene kunde finde Bekendtskaber Sted, men ogsaa at man paa en billig Maade fik vort Lands Egenskønheder at se. Nu, da der ikke er uoverstigelige Rejsevanskeligheder at henvise til, maa dette tages under Overvejelse i god Tid, planlægges og ordnes, saa det kan ske i den kommende Sommer. Men her maa Lokalbestyrelserne være Drivfjederen. Fra Hovedledelsens Side kan selvsagt ikke bestemmes saadanne Ture. Højest kan vi være behjælpelige med at finde, hvem der eventuelt kan ske Forbindelse med samt sætte disse i Samraad med hinanden,

avertere i Bladet og støtte, hvor det gøres nødvendigt.

Prøv nu at komme i Gang. Lad være med at vente, at andre skal begynde. Der skal nok blive Tilslutning.

Et Forslag, som vi har faaet her til Bladet — desværre var det ikke underskrevet med andet end et Par Bogstaver —, var ellers meget vel gennemtænkt, omend det vist endnu er for tidligt, gik ud paa, at vi skulde samles til en aarlig Sammenkomst paa Fyn. Indsenderen mente, at dette var det mest centrale — og paa Poststempellet viste det sig ogsaa, at det var afsendt fra denne venlige Ø. Maaske vi en Gang kan komme saa vidt, men lad os nøjes med det først omtalte, og viser dette sig at blive den Sukces, som jeg ikke betvivler, kan det andet følge efter.

— I Anledning af nogle Forespørgsler til Formanden om denne eller eventuelt andre af Bestyrelsens Medlemmer kunde tage et Møde, kan svares for den førstes Vedkommende, at saafremt der kan arrangeres nogle Møder, f. Eks. i Lokalafdelingerne i Jylland, saaledes at disse kan tages under samme Rejse, kan dette, om det stadig ønskes, lade sig gøre ved Fællesaftale. At det foruden at spare Tid ogsaa bliver meget billigere, gør ikke Tanken mindre tiltalende.

Dog maa disse eventuelle Møder tages i sidste Halvdel af November eller lige først i December, da Tiden ellers er optaget af andet Arbejde.

For de andre Bestyrelsesmedlemmer kan ikke paa det nuværende Tidspunkt svares, men ved Forhandling med hver enkelt kan Spørgsmaalet drøftes.

Som tidligere meddelt har vi jo ogsaa vor nye Sekretær Red. Petersen; han staar til Raadighed ved Aftale om Tid, Emne m. m.

Hovedsagen er, at der kommer Gang i Arbejdet, at vi faar den Kontakt med hinanden, der er saa nødvendig, om vi skal naa det Maal, vi har sat os: Alle Slægtsgaarde samlet i Foreningen.

Jørg. P.

Det forpligter at være Slægtsgaardsejer

I „Randers Amts Avis“ læses den 6. Septbr.:

Lokalforeningen for Randers Amt af Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde talte den 5. Sept. ved et Møde paa Højskolehjemmet i Randers. Formanden, Sognefoged, Gaardejer Slemming, Hammelev ved Grenaa, bød Forsamlingen Velkommen. Formanden beklagede, at der ikke var mødt flere, end Tilfældet var. Han rettede en særlig Velkomst til Landsformanden, Gaardejer Jørgen Petersen, Gislinge, der vilde redegøre for Foreningens Arbejde og Formaal.

Hverken økonomisk eller politisk Gavn

Landsformanden tog derefter Ordet og udtalte bl. a., at man tit hører Medlemmerne udtale: Kan det betale sig at være Medlem? Hertil vil jeg svare, at ingen har økonomisk Gavn af det og heller ikke politisk. Vore Opgaver hviler paa et kulturelt Grundlag. Ordet Bonde betyder boende, hvilket er det grundlæggende i vort Samfund. Dette Ord er for os et Adelsmærke, som vi er stolte af, og som forpligter. Vi skelner ikke mellem Hartkorn, hvorfor vi anvender Ordene Slægtsgaarde og Slægtsbonde overfor alle vore Medlemmer. Vi prøver paa at gøre vore Medlemmer klart, at det forpligter at have en Slægtsgaard. Heldigvis er den historiske Interesse i det danske Folk ved at vokse betydelig, og vi maa se at faa vendt Interessen mod Jorden igen. Vi Slægtsgaardsejere har det største Ansvar. For os er Jorden, Hjemmet o. s. v. ikke en Handelsværdi. Vi maa arbejde paa at aflevere det, vi fik, i god Stand til den næste Generation.

Mange flere maa med

Det er blevet sagt, at vi Bønder vidste bedre Besked med vore Køers Aner end med vore Bedsteforældre, og der er noget om det. Her er noget, som bør uddybes. Inden for Foreningen er der oprettet et Arkiv, som nu ligger paa Det kgl. Bibliotek. Her kan Medlemmerne henvende sig og for en rimelig Betaling faa Oplysninger om Slægtsforhold.

Videre udtalte Landsformanden, at Medlemstallet i Dag er paa 4300. men vi haaber at naa op paa omkring 10-12,000 Medlemmer. Men skal der Gang i Arbejdet, maa Lokalforeningerne se at komme i Gang. Vort Blad er en god Støtte i Arbejdet, men vi maa have flere med. Jeg tror paa, at vor Forening har store Muligheder for at vokse. For at blive Medlem kræves det, at Gaarden har været i Slægtens Eje i mindst tre Generationer. Der arbejdes for Tiden paa en ny Arvelovgivning, og er vi stærke nok, er det muligt, at vi kan faa Indflydelse paa denne Lovgivning. — Landsformanden sluttede med en Appel til at slutte op for Foreningen.

Lokalformanden, Gaardejer Slemming, takkede for Redegørelsen, og Mødet sluttede med fælles Kaffebrød.

I Anledning af flere Forespørgsler fra Medlemmer, hvis Ejendomme er eksproprierede af Tyskerne, enten til Flyvepladser eller andet Formaal, har Foreningen sendt følgende Skrivelse:

„Til Indenrigsministeriets Afviklingskommission for Skødeklauselejd., Frederiksgade 21, København.

I Anledning af, at nogle af Foreningens Medlemmer, der ønsker at tilbagekøbe Jord, der var eksproprieret til Flyvepladser, er blevet ængstelige ved Udtalelser i Pressen om, at der ved Tilbagegivelsen af Jorden vilde blive foretaget forskellige Magelæg, tillader Foreningen sig at forespørgé, om ikke disse Udtalelser nærmest sigter til Forholdene i Sønderjylland, hvor Jordfordelingen er en anden end i den øvrige Del af Landet. For saa vidt der ogsaa vil blive Tale om Magelæg af Jorden i den sidste Del af Landet, tillader Foreningen sig at henstille, at der tages særlige Hensyn, hvor der er Tale om Jord, som i flere Generationer har tilhørt samme Slægt. Der vil i saadanne Tilfælde være Tale om Interesser af anden Karakter end de rent økonomiske, og disse fortjener formentlig at blive beskyttet“.

Paa Slægtsgaardsforeningens Vegne:

Jørg. Petersen,
Fmd.

København, den 23. September 1946.

I Skrivelse af 15. September 1946 har Slægtsgaardsforeningen henstillet, at der ved Gennemførelsen af Afviklingen af Skødeklauselejdomme i Tilfælde, hvor der bliver Tale om Regulering af Ejendommenes indbyrdes Grænser, tages videst muligt Hensyn til, at gamle Slægtsgaarde bevares.

I denne Anledning skal man meddele, at det i den Vejledning, der af Indenrigsministeriet er tilstillet Afviklingskommissionen, udtrykkeligt er fremhævet, at der skal tages særlige Hensyn i de omhandlede Tilfælde, saaledes at gamle Slægtsgaarde saa vidt muligt bevares.

H. Wahl.
Fmd.

Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

Af en gammel GAARDS Historie

Af Amtsskolekonsulent Nic. Svendsen

Paa Torvet i Skærbæk ligger lige overfor Apoteket en gammel Gaard. Ingen, som kommer til Byen, undgaar at se den, da den fylder mere i Gadebilledet end nogen anden Bygning. Den har ogsaa mere Historie, og til denne Historie er knyttet Navnet paa to Mænd, Far og Søn: Hans Timmermann og Peter Timmermann, som begge i en lang Aarrække og under ret bevægede Forhold indtog en ledende Stilling i dette store Sogn. Over Indgangen staar Aarstallet 1846. Det er altsaa hundrede Aar siden, den blev opført i sin nuværende Skikkelse, og dette er ogsaa en Grund til at fortælle lidt om de Minder og Mennesker, som har staet i Forbindelse med den gamle Gaard i dette Tidsrum.

Først bør altsaa nævnes Hans Timmermann. Han var født i 1817 og nedstammede fra den paa Egnen udbredte Oksen-Slægt. En af hans Forfædre hed Erik Oksen og boede ude i Misthusum omkring Aar 1700. Denne Landsby var ganske vist gaaet under i Stormfloden 1634; men man ved, at nogle Familier senere søgte at opføre Gaarde paa Tomterne. Efter hvad der berettes, druknede Erik Oksen en Vinterdag i 1705, da han havde været til Tingdag i Brøns. Han blev overrasket af en Snestorm, gik vild og fandt sin Død i Mølle dammen, der den Gang var langt større end nu. Slægten flyttede i 1728 ind til en tryggere Bostavn i den Bydel, der hedder Gesing. Der stod Hans Timmermanns Vugge. Han fik en Del af sin Skolegang i Aabenraa og opførte altsaa i en ung Alder den store Gaard saaledes, som den nu staar der. At Stedet har haft en mærkelig Fortid, ligger udenfor denne Skildring.

Da han var udrustet med særdeles gode Evner og rundet af en gammel og anset Slægt, blev han i en Alder af 29 Aar udnævnt til Sognefoged, samme Aar, som han var bleven gift og flyttet ind i den nye Gaard. Dermed begyndte en begivenhedsrig Virksomhed. I Begyndelsen af det følgende Aar maatte han i Embedsmedfør medvirke ved Paagribelsen af de to Tugthusfanger, som havde begaaet det forfærdelige tredobbelte Mord i Øster Gasse. En sen Aftenstund i Begyndelsen af September Maaned 1847 ser vi ham blandt Egnens Sognefogeder sammen med Amtmand Johannsen fra Haderslev staa nede ved Røgelstrømmen, der dannede Grænsen mellem Enklaverne og slesvigsk Omraade, for at modtage og ledsage selve Kongelig Majestæt Kristian den Ottende og Dronning Karoline Amalie, der var undervejs fra Før til Ribe og nu med stort Følge satte Kursen mod Skærbæk. Viden om lyste de mange Lamper og de to store Begkranse fra den smukke Æresport, som var rejst udenfor Sognefogedens Gaard dér, hvor nu Købmand Hansens Forretning ligger. Længe levede Mindet om dette ejendommelige Kongebesøg. Da Toget ved Midnatstide naaede til Byen, bød Pastor

Koch de høje Gæster velkommen, og Byens Ungdom hyldede dem i Sang.

Et Par Aar senere var Vejen udenfor Hans Timmermanns Gaard Skueplads for en mere alvorlig Tildragelse. Det var under Trearskrigen. Kampen var efter den i Malmø sluttede Vaabenhvile stilnet af midlertidigt; men Slesvig-Holstenerne benyttede Tiden til ulovligt at opkræve Skat i Nordslesvig. Dette havde til Følge, at Vesteregns Bønder satte sig til Modværg og samledes til Landstorm for at drive de oprørske Militærkommandoer syd paa. Den 19. eller 20. Januar var Spændingen saa stærk, at der var Fare for, at der kunde opstaa en blodig Træfning i Skærbæk. Den med gamle Bøsser bevæbnede Bondeskare og Soldaterne under Ritmester v. Rumohr tog Opstilling i to Rækker overfor hinanden udenfor Hans Timmermanns Gaard. Inde i Stuerne førtes en alvorlig Forhandling mellem Parterne. Det skyldtes vistnok den unge Sognefogeds Indflydelse og Mægling, at det ikke kom til Blodsudgydelse som Dagen derpaa ved Brøns.

Hans Timmermann sad paa denne store gode Gaard, der tillige fra gammel Tid var privilegeret Kro, i mangfoldige Aar som en Sognekonge. Han fik i 1860 oprettet en Sparekasse, der var en af de første paa Vesteregnet, og skabte sig ogsaa som Bestyrer af denne stor Indflydelse og Anseelse. Han skildres som en kirkelig sindet og i alle Maader retskaffen og besindig Mand, der ogsaa forstod at hævde sig under preussisk Styre.

Han efterfulgtes i Embedet som Kommuneformand, som det dengang hed, af sin Søn Peter og døde i 1895. Peter Degn Timmermann blev født den 30. Juli 1846. Der fandtes i Datiden en gammel herrnhutisk Vækkelse i Nordslesvig, som udgik fra Kristiansfelt. Meget kendt var Herrnhuternes Skole dér i Byen, som søgtes af Unge fra hele Norden. Blandt dens Elever var ogsaa den unge Peter Timmermann. Opholdet paa denne Skole prægede hans aandelige Indstilling for Livstid. Fra Firserne i forrige Aarhundrede og indtil sin Død var Peter Timmermann ubestridt Egnens førende danske Tilidsmand, en af de smukkeste Bondetyper, som Vestslesvig har fostret, er der blevet sagt om ham. Han blev den naturlige Tilflugt overfor de preussiske Myndigheders Forfølgelser og Befolkningens Raadgiver i nationale, politiske og økonomiske Spørgsmaal. I mange Aar havde han Sæde i Haderslev Kredsraad (Amtsraad). Han var Kirkeældste i henvend tredivte Aar og Medlem af Skærbæk Kommunalbestyrelse fra dens Oprettelse under preussisk Herredømme. Da Fortyskningsmændene henimod Aarhundredets Slutning søgte at omdanne den danske Landsby Skærbæk til et tysk Centrum, mødte de i Peter Timmermann den største Hindring og den dygtigste Modstander paa dansk Side.

„Ingen kunde synes at sidde fastere og sikrere paa den arvede Gaard end Peter Timmermann i Skærbæk, økonomisk uafhængig, dygtig som Landmand og med fast Haand ledende den gamle Kro, hvor intet Svireri taaltes“, skrev Byens Læge, Dr. med. Lausten-Thomsen, om ham ved Genforeningen. Kom man ind i hans Gæstestue, mødte man en Mand, som myndigt bestemte Tonen, og hvis Ord havde Vægt viden om, og saa blev endda hans sidste Aar en Kamp for at blive og bo paa Fødestavnen.

Denne stoute, stærke og stejle danske Skikkelse var naturligvis de tyske Myndigheder besværlig. Under Køllerpolitikken søgte de derfor at fælde ham ved at stemple ham som dansk Undersaat, hvorved de vilde gøre ham hjemløs og udvise ham. Blandt hans Avindsmænd var den bekendte Projektmager og Fortyskningspræst Christian Johannes Jacobsen, den gale Amtsførstander Hans von Winter von Adlersflügel og en preussisk Stræbernatur som Landraad Becherer i Haderslev. Paa forskellig Maade søgte de at naa deres Maal, endog ved Forsøg paa at købe falsk Vidnesbyrd. Hensigten helligede Midlet. Det gjaldt blot om at faa den danske Fører fjernet. Men da skete der det mærkelige, at en højere Styrelse greb ind. Timmermanns Modstandere geraadede under Angrebet i indbyrdes bitter Fejde, og denne udartede til en Kamp for selve Tilværelsen mellem de tre. Under ligefrem dramatiske Optrin udslettede de sig selv. Det endte med en opsigtvækkende Skandale for den nord-slesvigske Tyskhed. Men Peter Timmermann stod stadig urørt af de onde Anslag, anset af alle paa sin udsatte Post. Han oplevede oven i Købet at se Præsten blive afskediget for umoralsk Opførsel og Amtsførstanderen jaget sydpaa som en dødsmerket Mand, medens den unge Landraad ved denne Af-fære fik et politisk Banesaar, der gjorde ham uskadelig for Danskheden i Fremtiden. Snart maatte ogsaa han rømme Landsdelen som en slagen Mand. Dette Forsøg paa at gøre en dansk Hædersmand hjemløs, fordi han var Modstander i national Henseende, er en af de modbydeligste Begivenheder under tysk Styre.

Peter Timmermann gik altsaa ud af Affæren som Sejrrherre, og dermed var ogsaa Fortyskningens Magt i Sognet brudt. Alle de Foretagender, der stod i Forbindelse dermed, ramlede det ene efter det andet. Paa denne Baggrund maa denne Hædersmands Betydning ses. Han døde 1911, og Førerskabets gik efterhaanden over til yngre Kræfter. Han skulde altsaa ikke opleve den 10. Februar 1920, da Dannebrog for første Gang atter blev hejst paa Byens højeste Flagstang uden for den gamle Gaard, eller den Begivenhed, da Kong Christian den Tiende nogle Maaneder senere holdt sig Indtog i Skærbæk ad samme Vej som i sin Tid Kristian den Ottende og var Genstand for Befolkningens Hyldest paa den samme historiske Plads.

Peter Timmermann var blandt dem, der ved mandig personlig Indsats i Farens Stund havde skabt Mulighed for, at dette kunde ske.

Nicolai Svendsen.

Landsforeningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

MØDER

Mandag den 18. ds. i Rønde

Hotel Rønde Kl. 13

Tirsdag den 19. ds. i Aalborg

Hotel Hafnia, Banegaardspl., Kl. 14

Onsdag den 20. ds. i Viborg

Afholdshotellet, Gravene 18-20, Kl. 13,30

Torsdag den 21. ds. i Skive

Hotel Royal Kl. 14

Fredag den 22. ds. i Ringkøbing

Højskolehjemmet Kl. 14

Lørdag den 23. ds.

Tinglevhus Kl. 14

Landsformanden og Gdr. Jens Jensen, Soed, samt Sognefoged N. Slemming kommer til Stede.

Foreningen i det kommende Aar

Den 3. Oktober afholdt Bestyrelsen Møde paa Kontoret i København, hvor bl. a. blev drøftet Grundlaget for 1947's Økonomi samt de under dette hørende Opgaver. Man enedes om at overlade til Forretningsudvalget at søge en Overenskomst med vor nuværende Arkivleder, Hr. Hofmansen. Som bekendt har denne stillet sig yderst elskværdig i det afgaaede Aar og ofret sin stærkt optagne Tid paa Slægtsundersøgelserne uden noget egentligt Vederlag; dette kunde naturligvis kun blive en ganske foreløbig Ordning, og man enedes derfor, som Budgettet viser, om at tilbyde Hr. Hofmansen en Gage, der om den end ikke i nogen Maade svarer til det Arbejde, han paatager sig, saa dog staar i rimeligt Forhold til vor Økonomi. — Vi vil gerne benytte Lejligheden her til at sige Hofmansen en Tak for, hvad han allerede har udrettet og haabe paa, at Foreningen en Gang kan naa saa vidt, at vi kan baade beskæftige og betale ham i Forhold til hans Indsats.

Yderligere vedtoges det at lade Bladet udkomme hver Maaned, foreløbig i de første 9 Maaneder; om vi skal naa de anslaaede 12 Gange vil bl. a. afhænge af, om de resterende Opfordringer til frivilligt Bidrag kommer lige saa smukt ind som de første, samt at der ikke sker yderligere Prisstigninger paa Papir og Tryk.

Forskellige andre Problemer blev drøftet, og ved et Forretningsudvalgmøde den 28. Oktober ved-

toges at foreslaa det herstaaende Budget til endelig Vedtagelse.

Ligeledes vedtoges at afholde Repræsentantskabsmødet i Aarhus i Maj næste Aar. Man nævnte flere andre Steder, men fandt Aarhus det Sted, hvor man billigst kunde komme fra alle Landsdele, naar der ses samlet paa de deltagende.

Budget for Aaret 1947

Jugeret Kontingent Indtægt ..		27.000,00
Tryksager, Duplikering og Kontorartikler	1.200,00	
Porto	1.200,00	
Gager:		
Kontorlederen (K. Nielsen)	3.600,00	
Sekretæren (J. A. Pe- dersen — til 1./7. 47)	2.400,00	
Juridisk Konsulent .	500,00	
Revisor	500,00	
	<u>7.000,00</u>	
Husleje, Telefon, Rengøring og Varme	1.800,00	
Rejse- og Mødeudgifter	3.000,00	
Renter	100,00	
Diverse: Vedligeholdelse af In- ventar m. m.	300,00	
Medlemsbladet:		
Trykning (9 × 1.000,-)	9.000,00	
Forsendelse	2.700,00	
Redaktionshonorar ..	1.500,00	
Klicheer & Artikler .	1.200,00	
	<u>14.400,00</u>	
÷ Tilskud til Bladet	5.000,00	
Annonceindt.	3.000,00	8.000,00
	<u>6.400,00</u>	
Tilskud til Arkivet	5.400,00	26.400,00
	<u>Overskud</u>	<u>600,00</u>

Gaardejerske i 40 Aar

Marie Krogsgaard, Enehøjgaard i Vester Vandet ved Thisted, var 22 Aar, da hendes Fader døde. Moderen var død i 1890. Den unge Pige havde fra Barnsben hjulpet til i Arbejdet paa Ejendommen, og da hendes Fader døde 1. August 1906, altsaa for 40 Aar siden, stod hun overfor den Opgave alene at føre den gamle Slægtsgaard videre. Søren Jensen Krogsgaard havde, da han mærkede Døden nærme sig, tilskødet sin Datter Gaarden i den sikre Forvisning, at hun nok skulde magte Arbejdet, og hun var selv rede til at gøre Mands Gerning. En Menneskealder er forløbet, og hvad er der ikke naaet! I 1906 var der 2 Heste og nogle faa Køer paa „Enehøjgaard“. I Dag er der 4 Heste, 13 Malkekøer og en halv Snes Ungkreaturer, en fin, kontrolleret Besætning af høj Ydelse. Svineholdet, der tidligere var betydeligt, er nu reduceret. En overordentlig stor Arbejdsindsats er øvet af Marie Krogsgaard, en sejt Vilje, en utrættelig Energi og

en stor landbrugsfaglig Dygtighed er gaaet Side om Side i alle disse Aar. „Enehøjgaard“s Tilliggende af opdyrket Areal er blevet fordoblet. Jorden bestod i 1906 væsentligst af Hede, Mose og Vandhuller, en mager Ejendom, der krævede Dræning og Mergling i allerstørste Udstrækning for at kunne blive givtig. Dette meget omfattende Arbejde blev gjort. Marie Krogsgaard sled tidligt og sent sammen med sine Medhjælpere. Hun gik i Spidsen, gravede Drængrefter, lagde Rør ned, kørte og spredte Mergel og Gødning .... hun var mere i Marken, end hun var inde. Kun een rigtig Ferie har hun haft. En Sommer tog hun paa Højskole; hun følte Trang til at blive delagtiggjort i de folkelige Værdier, der her formidles, og hun vendte styrket hjem til det haarde Arbejde paa Slægtens gamle Gaard, som hun byggede op i dobbelt Forstand. Ejendommen blev flyttet til Stedet, hvor den nu ligger, en smuk, firelænget Gaard ved Vejen mod Bakkens Top, hvorfra der er en smuk Udsigt over det flade Terræn ned mod Middelhede og Rindsholm. I 1909 byggede Marie Krogsgaard Laden, 1911 Stuehuset, Aaret efter Staldbygningen. Hun gik stedse frem efter det Princip kun at indføre Forbedringer, naar der var Penge til det, d. v. s. hun maatte selvsagt laane for at kunne gennemføre det omfattende Byggeri, en ny Gaard rejste sig i Løbet af 4-5 Aar, men i Aarene før Verdenskrigen var Konjunkturerne for Byggeriet gode, og den moderne, velindrettede og veldrevne Gaard og Have gav gode Renter siden hen.

Marie Krogsgaard sørgede altid for at følge med Udviklingen driftsmæssigt i Samraad med sin Førstemand, een Bestyrer havde hun i 16 Aar, en anden i 7 Aar. Hun har haft let ved at have sine Folk, der har respekteret og agtet hende som en god Arbejdsgiver, hvis Hjem stod aabent for dem, og den Dag i Dag er hun i Forbindelse med mange af dem. Arbejdet skulde have sit; men Hjemlivets Hygge og Værdier blev ikke forsømt, og Marie Krogsgaard kunde give sine unge god Vejledning og Støtte ud fra egne Erfaringer.

For nogle Aar tilbage stod Marie Krogsgaard overfor det Problem enten at skulle øge Folkeholdet eller sælge et Areal fra Gaarden. Hun valgte det sidste, idet hun, hvad forstaaeligt er, ikke mere selv kan overkomme det, hun tidligere har kunnet. Der blev solgt 20 Tdr. Land, og en ny, god Ejendom opstod. I de sidste Aar har Marie Krogsgaard været plaget af Gigt, og hun kan ikke mere arbejde med i Marken, men hun hjælper stadig til med Malkning og Pasning af Dyrene, er ferm i Haven og i det huslige. Hendes Haar er blevet hvidt, Skikkelsen lidt bøjet, men en afklaret Ro og en Sindets Rigdom afspejler sig i hendes fine Træk og klare, kloge Øjne; den store, ansvarsfulde Gerning, hun gik ind til som ung Pige, blev udført paa den smukkeste Maade. Selv er hun beskeden og siger, at det ikke er noget at opholde sig ved; men enhver, der ved, hvad hun har udrettet, sætter hende og hendes Gerning overordentlig højt. Hun har røgtet Mands Gerning og øvet Mandsdaad, sin Stand til Ære og et lysende Eksempel for Ungdommen.

BISPEGAARDEN VED LEJRE

Gaardens Historie fra Biskop Christen Worms Tid til vore Dage

Af A. Strange Nielsen

Dersom man fra Lejre Station følger Vejen til Særløse forbi Kæmpehøje og Stendyssen „Hellesten“, snart op ad Bakke og snart ned, igennem den naturskønne Egn, kommer man til Oren Skov paa høje og Indelukket paa venstre Side af Vejen. Netop her mellem disse to Skove ligger Bispegaarden, hvor fhv. Minister Jørgen Jørgensen bor. Gaarden ejes af Ledreborg Grevskab, og Ministeren har den i Forpagtning.

Der har ofte været spekuleret over, hvorfra Gaarden har sit Navn. Folk paa Egnen har ment, at den engang har hørt under Bispestolen, og at det saa skulde være Aarsagen. Denne Forklaring er ikke rigtig, for Gaarden har — i den Tid, den har eksisteret — aldrig været under Bispestolen. I Ministerens Slægt, som har haft Gaarden siden 1789, har det været fortalt, at der her engang skulde have boet en Bispe; men noget sikkert har man ikke vidst herom. Det skulde have forholdt sig saaledes, at en Biskop under en stor Pestepidemi skulde have søgt Tilflugt her mellem Skovene for i ensomme og sunde Omgivelser at unddrage sig Smitte.

Kirke Huset

Den Jord, hvorpaa selve Bispegaarden staar, kan historisk følges tilbage til 1617 og tilhørte da Rorup Kirke ved Lejre. Det var et ret lille Jordstykke paa 2 Skæpper Hartkorn. Rorup Kirke hørte senere under Lejreggaard, men inddroges 1712 under Kronen som hjemfaldent Gods. Nogle Aar senere beneficerede Kongen daværende Sjællands Biskop og Professor ved Universitetet Christen Worm, Biskop 1711-37, med Rorup Kirke, dens Gods, Indkomster og Patronatsret. Denne Mand var Sønnensøn af den berømte Ole Worm, og det blev ham, som gav Anledning til, at den senere Bispegaard fik sit Navn.

Paa Rorup Kirkes Jord fandtes, saa vidt det kan ses, ingen Bygning i 1680'erne, idet Matriculeringerne fra 1662 og til denne Tid ikke nævner noget Hus paa dette Sted. Imidlertid anfører Listerne over Ekstraskatterne 1691-1705, at der ligger et Hus, som kaldes Kirke-Huset. Dette mangler igen i Skattemandtallene 1711-21, maaske fordi intet har været at beskatte.

Bispehuset indrettes

Kort Tid herefter — maaske 1728 — har Bispen saa enten ladet Kirke-Huset modernisere, eller han rev det gamle ned og byggede et nyt, der i hvert Fald fremtraadte med et Beboelseshus og en Udbygning. Om han har bygget her af Frygt for Pesten, er uvist, men den store Pestepidemi, som 1711 havde raset i Landet og i København havde bortrevet en Trediedel af Befolkningen, var stadig

i frisk Erindring. Muligvis har Bispens Tanke dog blot været at indrette sig et Landsted i en naturskøn og rolig Egn.

Paa denne Tid foretoges en grundig Ombygning af Bispegaardens i København, og ved den store Ildebrand i 1728 rantes ogsaa Bisperesidensen af Ildsvaaden. Havde det ikke før været nødvendigt at skaffe Biskoppen en bedre Bolig, saa blev det nu uundgaaeligt, og som det vil ses, fik Københavns Bispegaards Ombygning stor Betydning for Worm, da han byggede sit Landsted.

Den energiske og stærkt optagne Biskop har sikkert følt megen Vederkvælgelse ved at opholde sig paa sit idylliske Landsted, opført af Bindingsværk med Straatag. Han har hygget sig i de dejlige Stuer, hvor Lyset gennem de blyindfattede Ruder faldt ind paa de høje, smukt udskaarne Paneler. Det usædvanligt svære Egetømmer, der var anvendt i Udbygningen, og som ved Taphuller viste, at det tidligere havde været benyttet i en større Bygning, var utvivlsomt sammen med Ruder og Paneler hentet fra Københavns gamle Bispegaard, hvis Pryd de maaske har været gennem Aarhundreder.

Til at passe dette havde Worm en Mand boende, som hed Jens Christensen. Han holdt to Heste, vel sagtens Køreheste, til Brug for Hans Højvelbaarehedens Befordring, og Jens Christensen har nok haft mange kørende Københavnerrejser.

Efter Christen Worms Død 1737 hjemfaldt Ejendommen igen til Kronen, hvorefter Christian VI 1743 ved Donations-Brev skænkede den til sin Statsminister, Johan Ludvig Holstein, der omtrent samtidig oprettede Grevskabet Ledreborg paa Grundlag af den gamle Lejreggaard. Paa denne Tid kaldte Egnens Befolkning Worms Landsted for „Bispehuset“. Jens Christensen blev boende og fik i 1745 det hele i Fæste af Greven for en aarlig Afgift af 2 Rdl. og en Indfæstningsafgift paa 10 Sletdaler. 1 Sletdaler er omregnet til vor Tids Mønt 1,35 Kr. Bispehuset maa have været et eftertragtet Sted, thi i 1763 faar Skytten Andreas Jacobsen Løfte-Fæstebrev paa det, d. v. s. et Fæstebrev, der først skulde træde i Kraft, naar Huset blev fæstledigt. Dette indtraf ved Jens Christensens Død i 1769; men Skytten fik det ikke, idet han vistnok selv var død forinden.

Bispegaardens oprettes

I 1769 blev den nærliggende Landsby Tokkerup udskiftet, hvorved der blev et Jordareal paa knapt 4 Tdr. Hartkorn tilovers, som derefter blev henlagt til Bispehuset. Det bestemtes ved denne Lejlighed, at dette „efterdags skal kaldes Bispegaardens“. Dens Oprettelse dateres til 31. Januar 1769, og den første Gaardmand paa Stedet hed Niels Pedersen. I hans Fæstebrev hedder det: „Fæsteren

indretter paa egen Regning og Bekostning en Gaard af Huset, som skal kaldes Bispegaarden og sammes Bygning saaledes tilbygger, forbedrer og vedligeholder, at Gaarden altid kan findes i forsvaerlig Stand". Endvidere skulde Fæsteren ifølge kongelig Forordning selv sørge for fornødne Kreaturer samt Sæde- og Fødekorn. Det kan nævnes, at der paa Stedet skulde være 4 dygtige Plovheste, 1 Plov og Harve med Tilbehør, 1 beslagen Vogn samt Seler og Tømmer.

Niels Pedersen blev kun ved Gaarden i 7 Aar, og det samme var Tilfældet med hans Eftermand, Søren Nielsen. Den tredje Gaardmand hed Hans Chr. Larsen og var der i 6 Aar.

Da en stor Del af Jorden bestod af Overdrev og Kratbevoksning, var det en overmaade vanskelig og krævende Opgave, de første Gaardmænd paa Bispegaarden gik ind til. Deres Vilkaar, der var opsat efter Datidens Love, kan synes strenge, betragtet med vore Øjne, og dog var de lettere for dem end for de fleste af deres Standsfæller under andre Godser, idet man fra Ledreborg Grevskabs Side viste megen Forstaaelse og Imødekommenhed overfor disse tre Pionerer. Der indrømmedes dem Frihed for Hoverpligter, undtagen naar ulykkelig Ildebrand skulde indtræffe (Ildebranden, der lagde Lejreggaard i Aske 1720, var endnu ikke glemmt), og de slap for at betale Indfæstning. Ligesaa var deres aarlige Afgifter til Grevskabet meget ringe i Forhold til Egnens andre Bønders. Endelig sørgede Godset for, at disse tre Mænd efter de forholdsvis faa, men strenge Aar paa Bispegaarden fik en anden Gaard i Fæste.

Gaarden bliver Arvefæste

Et Vidnesbyrd om daværende Greve Christian Holsteins vaagne Interesse for Landbrugets Tarv er følgende Tilføjelse, som han giver Søren Nielsens Fæstebrev: „Men for at opmuntre Fæsteren til Stræbsomhed og Duelighed, saa at han kan vide, at han aleene stræber for sig selv og sine Børn, saa forsikres hannem herved, at naar han opfylder sine Fæste Pligter, som en ærlig og duelig Gaardfæster bør, skal een af hans Børn eller Familie /: hvem dertil efter en christelig og skikkelig Opdragelse bedst kan skønnes tjenlig /: nyde Gaarden frem for nogen anden i Fæste imod en billig Kendelse til Herskabet af 1 Rdl. til 6 Rdl. pr. Tønde Hartkorn efter Gaardens og Jordens Beskaffenhed, naar Fæsteren enten ved Døden afgaar eller paa anden Maade fratræder Gaarden“.

Denne Tilføjelse i 1776 viser, at Greve Christian Holstein maa regnes med til den Kreds af fremskridtsvenlige Godsejere, der paa denne Tid virkede for Bondestandens Ophjælpning. Tilføjelsen er endvidere bemærkelsesværdig derved, at den reelt giver Bispegaarden i Arvefæste, hvilket endnu paa denne Tid var ret usædvanligt. Nogle faa store Godser havde begyndt derpaa i 1760'erne; men Arvefæste blev først mere almindeligt omkring Aar 1800.

I Hans Chr. Larsens Tid, 1783-89, udskiftedes de to nærliggende Hulegaarde, hvorfra Johs. Ewalds Ungdomskærlighed Arendse Hulegaards Slægt

stammer. Hendes Farfader og Oldefader boede her; sidstnævnte, Ole Lauritzen, Hulegaard, døde i 1680'erne og ligger begravet i Allerslev Kirke foran Alterets Knæfald under Familiens store Ligsten. Ved Hulegaardenes Udskiftning forøgedes Bispegaardens Tilliggende til de godt 7 Tdr. Hartkorn, som stadig hører til den. Senere indkaldtes Gaardmanden til at give Møde for Lejre Herreds Ret, hvor Resultatet af den forudgaaende Taksation blev oplæst for ham. Efter at han havde godkendt denne, kunde Landvæsenskommissionen i 1784 officielt stadfæste, at Bispegaarden var oprettet.

Minister Jørgen Jørgensens Slægt rykker ind paa Gaarden

Den 27. September 1789 fæstede Jørgen Jensen Bispegaarden; han kom fra Tokkerup, og siden da er Gaarden gaaet i Arv fra Far til Søn eller Svigersøn. Jørgen Jensen betalte 113 Rdl. i Indfæstning og skulde i aarlig Landgilde yde 2 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg og 2 Tdr. Havre samt 1 Lam, 1 Gaas og 2 Høns eller for disse sidste betale henholdsvis 4 Mk., 1 Mk. 8 Sk. og 1 Mk. Han fik Gaarden i god Drift, selv om Vanskelighederne endnu langt fra var overvundne. Baade han og hans Svigersøn, Niels Nielsen, der i 1819 overtog Gaarden, udførte et stort Arbejde ved at rydde Kratbevoksning og Smaaskov bort og opdyrke Jorden. En Tid fandtes der Havremarker, helt omgivet af Kratskov.

Til Rorup Kirkes Gods hørte oprindelig Skoven Indelukket, der fra de tidligste Tider fulgte med ved Ejerskifte, selv om denne Skov aldrig udtrykkelig nævntes i Papirerne. Egnens mange Skove spillede en stor Rolle i Livet paa Bispegaarden; paa en Plads uden for denne samledes nemlig alt Brændet, hvorefter der holdtes en stor Skovauktion. Det var store Dage for baade Børn og voksne, naar Auktionerne afholdtes. Bispegaarden var Bedestedet, hvor 20-30 Vogne rullede ind — de fleste fra Roskilde —, og der skaffedes Plads til Hestene. Fra hele Egnen kom Folk til Fods for at sikre sig mod Vinterkulden. Efter Auktionen holdtes der stor Spisning paa Gaarden.

Niels Nielsen døde 1838 i en forholdsvis ung Alder, hvorefter Sønnen, Jørgen Nielsen, overtog Styret, kraftigt støttet af sin myndige og dygtige Moder, Ane Marie Jørgensdatter. Allerede 1858 døde Jørgen Nielsen ogsaa forholdsvis ung; men hans lille, raske og energiske Enke, Ane Jensdatter, fortsatte Driften og styrede Gaarden alene til 1865, da hun giftede sig anden Gang med Hans Peder Christensen, der da lige var kommet hjem fra Krigen 1864, men som tidligere havde været hendes Medhjælper paa Gaarden. I det hele taget har ikke mindst Konerne paa Bispegaarden stor Andel i dennes Fremdrift. Hans Peder Christensen var en meget dygtig Bonde, der merglede og drænede al Jorden og opfyldte Lavningerne; særlig hans Indsats gjorde Bispegaarden til et vel-drevet Landbrug. Han nedrev 1876 de to Bygninger, som Biskop Worm havde opført, og som efter 150 Aars Brug ikke længere var tidssvarende. De udskaarne Paneler og blyindfattede Ruder blev

(Fortsættes Side 16.)

SEJ

En af Danmarks ejendommeligste Øer er Sejerø, der ligger i Sejerø Bugt omtrent midt imellem Røsnæs og Sjællands Odde. Det er en lang Ø ligesom Langeland; men den har ikke som hin Ø faaet Navn efter sin Form. Dens Navn er næppe til at forklare, hvis det da ikke betyder Syrs Ø. I gamle Dage var Øens Navn paa Latin Syrø; senere staves det bl. a. Sere og Sirø; først i det 18. og 19. Aarhundrede blev dens Navn stavet Sejrø eller Sejerø. Af Folk paa Sjælland blev Øen helt op mod vor Tid kaldt Sirø, og Beboerne Sireboerne. Beboerne paa Øen nævner sjældent Øens Navn, men siger blot „her paa Landet“.

Sejerøs Længde i Retningen Nordvest-Sydvest er godt 11 km, og dens største Bredde er knap 2 km. Dens Areal er ca. 2200 Tdr. Land. Der bor henved 850 Mennesker paa Øen. Der er 4 Landsbyer: Sejerby, Kongstrup, Mastrup og Nordby. Sejerby er en meget stor Landsby og Øens Hovedstad. Her ligger Kirken. Her bor Sognepræsten, Kirkebylæreren og Lægen. Her er Telefonstation, Brugsforening, 2 Afholdshoteller: Sejerø gamle Kro og Missionshotellet m. m.

Vejrbidt og forblæst ligger Sejerø herude i Kattegat, og navnlig Søndersiden lider meget af den barske Vestenvind, der uhindret farer ind over Øen, da der ingen Skove er. Selv i Sommertiden kan Græsset svides næsten helt væk af Vinden.

Noget af det mærkeligste paa Øen er de mange temmelig lave, men ofte ret stejle Bakker, der næsten alle har Navn, og da der ogsaa er Navn paa Kær, Moser og Fælleder, er der næppe noget Sogn i Danmark, der har saa mange Stednavne som Sejerø. Der er nemlig godt 150 Stednavne, som nu kendes og bruges af de fleste Sejerøboer.

Der er henved 80 Bakker, som næsten alle ligger langs med Kysten og ofte har stejle Skrænter eller Klinger ud mod Havet, og hvor der ingen Bakker er ved Kysten, findes der lave Strandvolde af Sten og Sand, som værner Øens lave Indre mod Havet. Nogle Bakker er knoldeformede, mens andre er lange som Aase. Hele Sydøstenden af Øen er en høj Bakke, der blot hedder Bjerget, og det har me-

get stejle Skrænter mod Nordvest- og Sydvestsiden ud mod Havet.

Ejendommeligt er det ogsaa, at næsten Halvdelen af Bakkenavnene ender paa Bjerg, f. Eks. Bybjerg, skønt Bakkerne ikke er ret høje. Den højeste Bakke — Kongshøj — er kun 30 m høj. Kun 14 Bakkenavne ender paa Høj, f. Eks. Solhøj.

Paa Bakkerne var der tidligere mange Forhøjninger eller Toppe, hvori der var gamle Begravelser fra før Kristendommens Tid; men mange af dem er nu sløjfede og opdyrkede.

Næsten hele Øens Indre fra Bjerget til Nordvestenden, der kaldes Gniben, er saa lavt, at det kun er 1-3 m over Havets Overflade. Det er gammel Havbund, der i Tidens Løb er blevet fyldt op. Graver man 3-4 Spadestik ned i Jorden, finder man ofte Tang, der ikke er gaaet i Forraadelse, skønt det er flere Tusinde Aar, siden den groede paa Havbunden. Luften har nemlig ikke kunnet faa Adgang til Tangen.

I tidligere Tid stod en stor Del af dette Lavland under Vand den største Del af Aaret. Det laa hen som Moser og Fælleder, mens kun de højere liggende Partier af Øen blev dyrket; men for ca. 80 Aar siden blev der gravet nogle Grøfter til at lede Vandet bort, saa Jorden kunde dyrkes. Nu er denne Lavning forvandlet til frugtbar Agerjord.

Der findes en Del god lermuldet Jord, især ved Sejerby og Kongstrup, mens al den lavtliggende Jord er let og sandmuldet.

Der er kun faa Oldtidsminder bevaret. Der findes kun en eneste Stendysse, der ligger paa Sydøstenden af Øen. De nuværende Sejerøboer stammer sandsynligvis gennem mange Slægtled fra de Folk, der for Tusinder af Aar siden tog Øen i Besiddelse. I hvert Fald ved man ifølge Kirkebøgerne, at de nuværende Sejerøboere i 8-11 Slægtled er Efterkommere af de Folk, der boede paa Øen i 1663, da man begyndte at føre Kirkebogen. Der er dog i Tidens Løb indvandret nogle Mænd og Kvinder fra Nabosognene ved Sejerøbugten, f. Eks. Odden, Højby, Føllenslev, Raklev, ja endog fra Norge og Sverige er der kommet Mennesker, som har bosat sig paa Sejerø og blandet sig med de oprindelige Beboere. Til Gengæld har mange Sejerøboere forladt

E R Ø

Øen og er rejst til Nabosognene eller til fjerne Lande, f. Eks. Amerika og Australien.

I ikke saa faa Gaarde har den samme Slægt boet i Aarhundreder som Fæstere og Ejere. I Almindelighed gik en Gaard i Arv fra Fader til Søn eller Svigersøn. I det sidste halve Aarhundrede er der dog blevet handlet noget med Gaardene.

Sejerøboerne har aldrig været under Hoveriets og Vornedskabets tyngende Aag, da der ingen Herregaard er paa Øen. Det har sikkert sat sit Præg paa Beboerne.

I gamle Dage var det meget almindeligt, at de unge Karle for til Søs i nogle Aar, før de bosatte sig paa Øen. Nogle vendte hjem med en lille Kapital, som de købte en Ejendom eller en Baad for, mens andre sporeløst forsvandt i de fremmede Lande, idet deres Familier aldrig hørte fra dem, da de fleste i tidligere Tid ikke kunde skrive.

Mange Sejerøboere har i Tidens Løb gjort Tjeneste som Matroser paa den danske Krigsflaade. Der er 50 Veteraner fra Krigen 1848-50 og 33 fra 1864. Til Minde om dem har Sejerø Marineforening i 1942 rejst en Sten ved Kirkegaardsmuren. Der er i 1946 udgivet en Bog om dem.

Da Sejerø ingen Skove har haft i mange Hundrede Aar, har Sejerøboerne i gamle Dage manglet godt Brændsel. De maatte derfor bruge det Brændsel, som fandtes paa Øen. De skar „Fladtørv“ paa Fællederne, det vil sige, de gravede det øverste Muldrag tillige med Græsset af og tørrede det; men disse Fladtørv hverken brændte eller varmede ret godt. Først ind i det 19. Aarhundrede fandt man Tørv i Jorden.

Man brændte ogsaa „Klødder“, det er Blæretang, som vokser i stor Mængde paa Stengrunden i Havet rundt omkring Sejerø. Især om Efteraaret løsner en Del af Blæretagen tillige med andre Havplanter sig fra Havbunden. Med Paalandsvind driver de i Land. Man kastede „Klødderne“ saa langt op paa Strandbredden, at Havet ikke kunde naa dem. De laa saa der og blev tørret af Vind og Sol. Der skulde dog helst falde Regn paa dem, før de blev tørre, for at Havvandet og Strandlugten kunde „regne“ af dem. Saa samlede man de tørre „Klødder“ i store Stakke. Det var et temmelig godt Brændsel, der brændte fortræffeligt paa de aabne Ildsteder og i Bilæggere-

ovnene og varmede helt godt. Dette Brændsel kostede ingen Penge, men kun Arbejde.

Ligesom paa andre skovfattige Smaaøer brændte man paa Sejerø ogsaa tørret Gødning, som kaldes „Kokker“. De blev i Sommertiden samlet sammen i Bunker paa Markerne. Naar de var tørre, blev de fyldt i Sække og kørt hjem.

Sejerø mangler ganske en naturlig Havn, idet der ikke er nogen Bugter eller Fjorde, hvor Skibe kan ligge for Anker. Man maatte derfor i gamle Dage trække de mindre Skibe op paa Land, mens de større Skibe, som Sejerøboerne dengang ejede, havde Ankerplads i Saltbæk Vig paa Sjælland, naar de ikke var ude at sejle. Disse store Skibe tog Svenskerne i 1657-60, og siden den Tid har Sejerøboerne kun ejet mindre Skibe eller Baade, som blev trukket op paa Land ved Nordøstsiden ud for Elmebjerg, hvor der endnu findes henved 20 Fordybninger i Strandbakken, hvori Baadene har staaet.

Omkring 1800 byggede man en Bro af Sten ved Sydvestsiden ud i Havet. Den blev kaldt „Baadelejt“, idet nogle af Baadene laa for Anker her.

Noget ind i det 19. Aarhundrede begyndte man at tale om at anlægge en Havn. Sognepræst Heineeth var meget ivrig i denne Sag, og under hans Vejledning begyndte man i 1839 at bygge en Havn ved Søndersiden ud for Sejerby. Man gravede et Bassin i Strandkanten og stensatte det. Man tog Stenene fra Markerne og Gærderne i Sejerby, og ved Hjælp af Heste blev de slæbt hen til Havnen. Nogle Pæle blev rammet ned til Bolværk. Alt Arbejde ved Havnen blev udført gratis.

Man havde begaaet en stor Fejl ved at grave Havnen i Strandkanten; i Stedet for skulde man have anlagt den lidt ude fra Land; thi under Vestenstorm blev den let fyldt med Sand og Tang, saa Baadene hverken kunde komme ind i eller ud af Havnen. Sandet og Tangen maatte saa fjernes ved Mudring, som i mange Aar blev udført gratis. Først efter at der var indført Havnepenge, blev der betalt for at mudre.

Havnen var ikke ret dyb; kun Baade kunde

Stenlyse paa Øsengen af Sejerø

sejle ind i den. Der fremkom derfor senere Forslag om at bygge en ny og større Havn. Endelig i 1904-05 blev der med Støtte fra Stat, Amt og Sejerø Kommune bygget en Bro lige vest for den gamle Havn. Den kostede 107,000 Kr.

I gamle Dage havde Sejerø ingen regelmæssig Forbindelse med Sjælland. Man sejlede til Saltbæk Vig, hvor der visse Steder var saa dybt, at Baaene kunde lægge til ved Strandkanten. Herfra gik eller kørte man til Kalundborg.

I 1852 fik Sejerø regelmæssig Postforbindelse. Postbaaden sejlede fra Sejerø til Saltbæk Vig. Herfra blev Posten saa kørt til Kalundborg.

I 1868 blev Saltbæk Vig inddæmmet, og paa Dæmningen ved Vrøj blev der saa bygget en Havn, som Postbaaden kunde sejle ind i, men denne Havn sandede snart til, og da Selskabet, som havde inddæmmet Vigen, ikke havde Raad til at vedligeholde Havnen, forfaldt den snart saa meget, at Postbaaden ikke mere kunde sejle ind i den, men maatte ligge for Anker uden for Kysten, og den fik kun Forbindelse med Land ved Hjælp af en Jolle eller Pram. Naar der var Paalandsvind, kunde Postbaade ofte ingen Forbindelse faa med Land, og Post, Passagerer og Varer kunde ikke komme i Land, men maatte tilbage til Sejerø igen.

Sejerøboerne klagede herover til Regeringen, men det hjalp ikke. Først da den ny Bro ved Sejerø var bygget, blev der i 1904 anskaffet en mindre Damer, der sejlede hver Søndag mellem Sejerø og Kalundborg indtil 1932, da den ikke duede mere.

I 1931 blev der oprettet en Færgeforbindelse (Motorskib) mellem Sejerø og Havnsø paa Sjælland inderst ved Sejerøbugten. I 1932 fik den Posten.

Sejerø nævnes første Gang i Aaret 1131, da Erik Emune laa med sin Flaade ved Øen. Han var paa Vej til Jylland for at kæmpe mod Kong Niels og Magnus.

I den første Halvdel af Middelalderen var Sejerø Krongods og nævnes i „Valdemar Sejrs Jordebog“ (1231). Senere kom Øen under Roskildebiskoppen, i hvis Jordebog den omtales ca. 1370.

Da Reformationen blev indført i Danmark i 1536, kom Sejerø atter under Kronen. Lensmanden paa Dragsholm Slot inderst ved Sejerøbugten førte Tilsyn med Øen og modtog Afgifterne derfra.

Frederik III pantsatte i 1651 Sejerø, og han solgte Øen i 1667 til Købmand Poul Christensen i København for 14,507 Rigsdaler.

Hans Arvinger solgte i 1692 Sejerø til Amtsforsvalter over Kronborg Amt Jens Rostgaard til Farumgaard. Han solgte den i 1710 til sin Fætter Frederik Rostgaard til Krogerup i Nordsjælland. Han besøgte tit Sejerø, som han syntes godt om, skænkede mange Ting til Kirken og byggede en Skole der. Han prøvede ogsaa paa at plante Træer paa Øen, men det lykkedes dog ikke ret godt. En lille Lund med nogle faa Træer findes endnu. — Man mener ogsaa, at han har plantet Kristtornslunden paa Sydsiden og Pedersbjerg 1 km fra Sejerby. Denne Lund var tidligere en af de største Seværdigheder paa Sejerø. Intet Sted i Danmark fandtes der saa mange vildtvoksende Kristtornstræer som her. De havde samme Højde som gamle Æble-

træer. I de haarde Vintre 1939-42 tog Træerne saa megen Skade, at de gik ud. Der var da 20 Træer, mens der tidligere har været flere. Det er dog mest sandsynligt, at Kristtornslunden er fra en langt tidligere Tid. Der har aldrig været Stengærder omkring denne Lund, hvad der ellers var omkring de andre Lunde, Rostgaard anlagde paa Øen.

Han byggede i Sejerby et Hus, hvori han boede, naar han var paa Sejerø. Ingen ved nu, hvor det har ligget.

Rostgaard oprettede Stamhuset Krogerup, hvorunder Sejerø hørte til 1805.

Frederik Adam von der Maase til Krogerup lod i 1795-96 Sejerøs Jorder udskifte. Foruden Præstegaarden var der 32 Gaarde paa Øen. Een Gaard blev nedlagt, og af dens Jord samt noget af de øvrige Gaardes Jorder blv der oprettet 43 smaa Husmandsbrug. Flere af disse Huslodder kom til at ligge paa de mest afsides Egne af Øen.

Enhver af de 31 Gaarde fik nu sine egne Jordlodder. Gaardens Størrelse var fra 45 til 88 Tdr. Land, 9 Gaarde blev flyttet fra Landsbyerne ud paa Jordlodderne. Nogle Husmænd flyttede ogsaa ud paa Lodderne. Alt Fællesskab ophørte efterhaanden. Alle Gaardene er siden den Tid blevet delt i flere Dele, saa der kan næppe oprettes flere Landbrugsejendomme, end der nu er.

Efter at Stamhuset Krogerup var blevet ophævet, solgte Fr. A. von der Maase Sejerø til Borgmester Rommedahl i Kalundborg i 1805. Af ham købte Beboerne deres Ejendomme i 1805.

Under Svenskekrigen 1657-60 hærgede Svenskerne frygteligt paa Sejerø og afbrændte flere Gaarde. Under Krigen med Sverige og England plyndrede Svenskerne og Englænderne paa Sejerø i 1807-08, og Beboerne led store Tab derved. Fra 1809-12 var der ca. 250 Soldater paa Øen for at forsvare den.

Af smitsomme Sygdomme, der enkelte Gange har været paa Øen, kan nævnes følgende: Børnekopperne var slemme i 1739, 1756 og 1801. I 1801 døde der 36 Mennesker; de fleste døde enten af Børnekopper eller Halsysge. Det er det største Antal Dødsfald, der nogen Sinde har været paa eet Aar. Der var den Gang 347 Mennesker. Af Tyfus døde 13 Mennesker i 1813 og 35 Mennesker i 1846-47. Af Dysenteri eller Blodgang døde 11 Mennesker i 1854.

Sejerø har to Gange haft Kongebesøg. Frederik den Syvende besøgte Sejerø 29. Juni 1859. Han var paa Øens højeste Bakke Kongshøj. Der blev hentet en Stol fra Mastrup. Kongen satte sig i den. Han sagde: „Her sidder jeg paa min egen Høj“. Denne Stol er til endnu.

Kong Kristian den Tiende besøgte Sejerø 2. Juli 1929. Han kørte i Bil ud til Kongshøj. I Sejerby sad han paa den Stol, hvorpaa Frederik den Syvende havde siddet.

Sejerø Kirke ligger paa en høj Bakke ved Sydsiden af Sejerby, omtrent midt paa Øen. Den er uden Tvivl bygget paa Øens gamle hedenske Offerplads, der kaldes „Hovet“, thi den Gaard, der ligger nærmest ved Kirken, kaldes nemlig Hovgaarden, og det er den eneste Gaard, der i gamle

Nogle sjællandske Foregangsmænd i forrige Aarhundrede

De medvirkede til Landbrugets rivende Fremgang

Tiden efter Stavnsbaandets Løsning blev den rigeste Udviklingstid, der nogensinde er set indenfor dansk Landbrug. En lang Række af dygtige og driftige Mænd gjorde en Kæmpeindsats paa Planteavlens og Kvægavlens Omraade, og dette Arbejde bar saa rige Frugter, at de endnu kan spores i dansk Landbrug. Ja, mange af de Organisationsformer og Driftsmetoder, som vi alle kender, kan føres tilbage til disse Mænd.

Det er derfor saare rimeligt at ridse disse Mænd en Minderune og gøre Nutiden bekendt med deres Indsats og den Taknemlighed, vi bør være for de henfarne Slægter.

Lensgreve F. A. Holstein-Holsteinborg

Blandt de dygtige Mænd i første Halvdel af det 19. Aarhundrede, der særlig virkede for Landbefolkningens Oplysning og Landbrugets Fremme, maa Kammerherre, Lensgreve Frederik Adolf Holstein-Holsteinborg i allerførste Række mindes. Han blev født den 18. Oktober 1784 paa Water-Newers-torff i Lütjeborg og døde paa Holsteinborg den 21.

Dage havde Navn. Kirken er oprindelig bygget som en Fæstning, idet de gamle, smaa Vinduer havde Skydeskaarsform.

Den hvidkalkede Kirke ses milevidt omkring, og den bruges ofte af Sømændene som Sømærke. Den er maaske opført af Esbern Snare i Slutningen af det 12. Aarhundrede. Dens tykke Mure bestaar af Kampesten og Munkesten, der paa en meget uregelmæssig Maade er blandet sammen. Den bestaar af Kor, Skib, Taarn, Sakristi og to Vaabenhuse. Den er teglhængt. I Kor, Skib og Taarn er der Hvælvinger.

Paa Skibets Hvælvinger er der Kalkmalerier fra 1558: Josefs og Salomons Historie.

Altertavlen med Oliemalerier fra Lidelseshistorien er fra 1623. Prædikestolen er ligeledes fra 1623. Døbefonten er af Kalksten. Dens Messingbækken er skænket af Poul Christensen i 1663. De gamle Stolestader blev i 1922 erstattet med ny, aabne Stole. Der er to Pulpiturer i Skibet; det ældste er fra 1583.

Paa en Bjælke med Aarstallet 1696 tværs over Skibet staar en gammel Model af et Krigsskib fra 1659. Den er efter Sagnet lavet af to Sejerøboer, der var med i Slaget paa Kolberger Heide (1644), og den skal være en Efterligning af Kristian den Fjerdes Skib „Trefoldighed“.

Der hænger to Klokker i Taarnet. Den lille Klokke er støbt i København 1651, og den store Klokke er støbt i 1713 og skænket af Frederik Rostgaard.

R. Nielsen,
Kommunelærer i Næstved.

Maj 1836. Lensgreve Holstein uddannede sig ved Studier i Göttingen, Kiel og København, hvor han 1808 tog juridisk Eksamen med bedste Karakter.

Allerede som mindreaarig Besidder af Grevskabet Holsteinborg, som han overtog fra Faderen, Lensgreve Henrik Holstein-Holsteinborgs Død i 1796, udarbejdede han, efter at have indhentet Præsternes Erklæringer i Sagen, i 1803 et Reglement for Grevskabets Skoler, af hvilke flere Bestemmelser optoges i Forordningen af 29. Januar 1814, som Kongen og Regeringen udsendte om Skolevæsenet paa Landet.

Udskiftningen var gennemført, inden Grev Holstein 1808 overtog Ledelsen af Grevskabet, men allerede 1811 afløste han Hoveriet samtidig med, at han støttede Bøndernes eget Agerbrug paa enhver mulig Maade.

Ikke alene med Hensyn til Agerbruget og Skolegerningen, som Grev Holstein lige til sin Død omfattede med samme Kærlighed, men ogsaa i mange andre Retninger var han forud for sin Tid, og Frugten heraf var da ogsaa den, at Grevskabets Beboere paa flere Omraader har været et Slægtled forud for Beboerne paa andre Egne.

Blandt de mange Foretagender, Grev Holstein fremmede eller forberedte, var der enkelte, der dengang viste sig at være kommet for tidligt frem, men flere af dem er senere med Held gennemførte netop paa den Maade, han da havde tænkt sig.

Blandt hans Arbejder maa særlig nævnes to af Grev Holstein i 1833 grundlagte Institutioner, nemlig den paa Fjurendal begyndte, senere til „Holsteinsminde“ flyttede Opdragelsesanstalt for forsømte og mindre heldigt stillede Børn, samt „Sorø Amts landøkonomiske Selskab“, der ved sin Jubilæumsfest i 1883 paa en smuk Maade mindedes sin Stifter.

Endelig maa ogsaa nævnes, at Grev Holstein indtog en fremragende Plads under Forberedelserne til og som Medlem af de første Stænderforsamlinger.

Hofjægermester Tutein, Marienborg

Peter Adolph Tutein nedstammede fra en af de efter det nantiske Edikts Ophævelse fra Frankrig fordrevne reformerte Familier. Slægten kom her til Landet henimod Midten af det 18. Aarhundrede og erhvervede sig snart en anset Stilling i Københavns Handelsstand.

P. A. Tutein fødtes i København den 10. December 1797, blev Student 1815 og juridisk Kandidat 1818. Han besluttede derefter at uddanne sig til Landmand og opholdt sig i dette Øjemed nogen Tid paa et Par Gaarde her i Landet samt paa det berømte Institut i Møglin, som den Gang styredes af Thaer.

I 1821 købte han Marienborg Hovedgaard og Gods, ca. 650 Tdr. Hartkorn, og levede der som Landmand i det lange Tidsrum af over 64 Aar til sin Død den 17. Juli 1885.

Tutein var en ualmindelig velbegavet Mand med stor Modtagelighed for nye Idéer, som han ved Hjælp af sit ualmindelige administrative Talent gennemførte paa en praktisk og dygtig Maade. Hans betydelige og fortrinlige Ejendomme hørte derfor

i mange Aar ikke alene til Landets bedste og smukkeste drevne, men utvivlsomt ogsaa til dem, der gav det bedste økonomiske Resultat.

I sine yngre Aar deltog han med Dygtighed i det politiske Liv. I Roskilde Stænderforsamling arbejdede han for en konstitutionel Forfatnings Indførelse, og i 1854-55 optraadte han i Folketinget energisk mod det Ørstedeske Ministeriums formentlige Forfatningsbrud.

Tutein var meget afholdt af Godsets Beboere, der i 1871 rejste ham en smuk Mindestøtte i Anledning af hans 50 Aars Jubilæum som Godsejer.

Etatsraad A. Valentiner, Gjeddesdal

Adolph Valentiner fødtes den 4. Juli 1803 paa Futterkamp i Holsten og døde 1868 paa Gjeddesdal. Denne Ejendom havde hans Fader købt 1822, samme Aar som Sønnen dimitterede fra Gymnasiet i Lybæk. Han lærte nu Landbruget paa Gaarden, blev i 1831 Forpagter af den og kort efter ved Faderens Død dens Ejer.

Han anvendte meget Arbejde og betydelig Kapital paa at sætte Gjeddesdal i fortrinlig Drift, idet han med Opmærksomhed fulgte med i og forstod at benytte de Fremskridt, som da aabnede sig for Landbruget.

Medens Faderen for at faa tilstrækkelig Gødning til Jorden holdt flere Hundrede Fedestude, bragte Sønnen Mejeriet op til en efter den Tids Forhold særdeles betydelig Højde. Han var en god Husbond for sine Medhjælpere og en meget virksom Mand i mange offentlige Hverv, som i stort Tal blev ham betroet, saaledes i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, ved Landmandsforsamlinger og mange andre Steder. Han var saaledes Medlem af Kommissionen for det danske Monarkis Repræsentation for Agerdyrkning ved Verdensudstillingen i Paris 1856.

Desuden var han en flittig Forfatter, der baade skrev i de eksisterende Landbrugstidsskrifter og udgav selvstændige Skrifter. De sidste havde jævnligt et vist novellistisk Sving baade i Indhold og Titel, som „Peter kommer paa Landet“, „Hvorledes Hans fandt Guld herhjemme“ o. s. v. De vidner alle om et varmt Hjerte for Ungdommens Uddannelse og om megen Indsigt i Landbrugets forskellige Forhold.

Endnu større Betydning havde de mange Artikler om alle Slags Landbrugsemner, som han skrev navnlig i „Tidsskrift for Landøkonomi“ og i „Ugeskrift for Landmænd“. Der rejstes i mange Aar intet Spørgsmaal af Interesse for Landmænd, uden at Valentiner mundtlig eller skriftlig deltog i Diskussionen derom og altid gav værdifulde Bidrag til dets Besvarelse.

Ved Siden heraf besad han stor alsidig Dannelse, udviklet ved Omgang med mange fremragende Mænd, der holdt af at samles i hans gæstfrie Hjem.

Jens A. Petersen.

Slægtsforskning

Man er her i Danmark naaet ret langt paa flere Omraader, takket være den folkelige, kristelige Oplysning, der udgik fra Kristen Kold og Grundtvig. Dette har sat sit Præg paa mangt og meget og har sat sit Stempel paa det, man kan kalde den nyere danske Kultur. Dette har ogsaa ført til, at vi Danske til Tider kan virke noget pralende, man tror, at vi er Nr. 1 baade her og der. Det kan dog ikke nægtes, at det ser noget mærkeligt ud, at man paa Dyrskuepladserne træffer Mennesker, der nøjagtig ved Besked om Afstamningen og Ydelsen paa deres Dyr, men om deres egen Slægt ved de saa godt som intet. Dette Forhold falder ikke sammen med almindelig dansk Folkekultur, og dette bør rettes.

Vi har nu lagt Rammerne til dansk Slægtsgaards Arkiv, og disse Rammer maa siges at være betryggende.

Opbevaringsstedet er henlagt til Det kongelige Bibliotek. Til at godkende de foretagne Undersøgelser er nedsat et Arbejdsudvalg, hvoraf skal nævnes: Magister Albert Fabritius, Magister, Folkemindesamler Hans Ellekilde og som daglig Leder Genealog P. K. Hofmansen.

Dette med at foretage en Slægts- eller en Gaardundersøgelse er en Tillidssag, og ingen kan paa Forhaand med Bestemthed sige, hvor svært eller hvor dyrt det vil blive. Jeg vil derfor anbefale dem, der ønsker en Undersøgelse, at udfylde de af Foreningen udsendte Spørgeskemaer saa godt, man kan, og indsende dette til P. K. Hofmansen, Folkemindesamlingen, Det kongelige Bibliotek, København K. Man anfører, hvor meget man ønsker at ofre paa Undersøgelsen, med et bestemt Beløb. Naar man anfører et Beløb, betyder dette ikke, at dette Beløb medgaar. Har man ønsket en Undersøgelse til 100 Kr., og den kun har kostet 25 eller 50 Kr., faar man ved Undersøgelsens Afslutning en Regning paa det Beløb, det virkelig har kostet. Billigst vil det være, naar Undersøgelsen kan udføres sognevis. Undersøgelsen kan ogsaa udføres for Folk, der ikke er Medlemmer af Foreningen til danske Slægtsgaardes Bevarelse, men disse vil blive noget dyrere, da Foreningen yder et aarligt Tilskud til Slægtsgaards-Arkivet.

Skal Arkivet faa den Betydning, der er tilsigtet, maa Undersøgelsernes omkostninger ligge paa et saa lavt Niveau som muligt, for at ikke blot dem, der evner at betale, bliver optaget. Arkivet vil ikke faa mindst Betydning for den nationale Kamp ved vor Sydgrænse, og særligt for Sydslesvig.

Det vil endvidere vise sig ved Slægtsundersøgelser, at mange Slægter griber ind i hinanden; der vil være flere gamle Slægter, der ligesom danner Udgangspunktet for mange andre Slægter. Jeg skal derfor skitsere en af disse, Slægten Jude eller Jutzen eller Ytzen, som den forskelligt kaldes, min egen Slægt, der stammer fra denne Gaard.

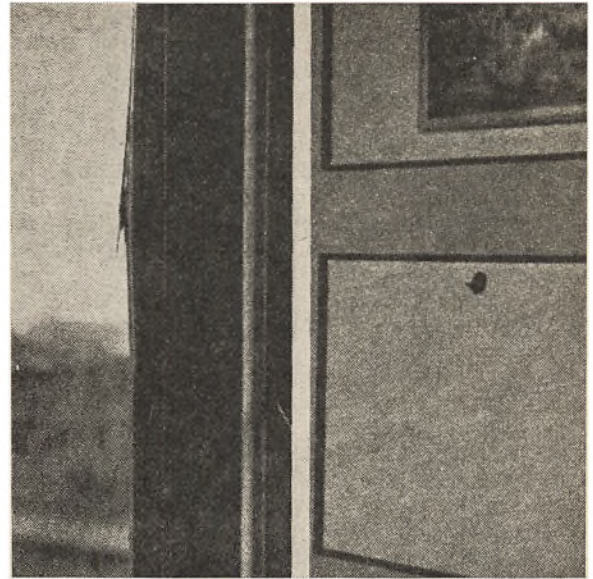
Det hedder i „Nyt dansk Adelsleksikon“ om Slægten Jutzen, at den var uddød, og at den har faaet

(Fortsættes Side 14.)

En Kugles

UNDERLIGE VEJ

Under den tyske Fremrykning gennem Sønderjylland indtraf et ejendommeligt Tilfælde paa en Kugles mærkelige Vej. Det var i Aabenraa, og den Kugle, der er Tale om, havde søgt sig et mærkeligt Maal. Ind over Haver og Gaarde, mellem Husgavle og forbi alle andre Genstande, der kunde have forhindret dens videre Fart, er den fløjet en Kilometers Vej, har derpaa boret sig ind gennem en Vindues-Sprosse i det sønderjydske Landsbibliotek, der ligger tilbagetrukket ved en Smøge midt i Byen, og har gennemboret et Træpanel, der er anbragt midt i Udlaans-Salen og adskiller Børnebogs-Udlaanet fra det almindelige Udlaan. Den er gaaet ind lige under et Billede af Søhelten Peder Tordenskjold, og først da var den ved Maalet. Bag Panelet stod nemlig et Par Bøger (skrevet af Forfatteren A. Thøgersen Grønborg), som den gennemborede. De to Bogbind, der kun indeholder et Par ganske uskyldige Kærligheds-historier, tog dens Kraft, og det ca. 12 Centimeter lange Projektil lagde sig efter en rikochetterende Rejse over mod den nordre Ydermur til Hvile ved et Varmes-Apparat.

Her gik Projektilet gennem Vinduesrammen. — og her gennem Panelet i Udlaans-Salen.

Alt dette vilde i og for sig ikke være saa mærkværdigt. Mere ejendommeligt var det at se, hvilke Bogtitler Kuglen havde udsøgt sig.

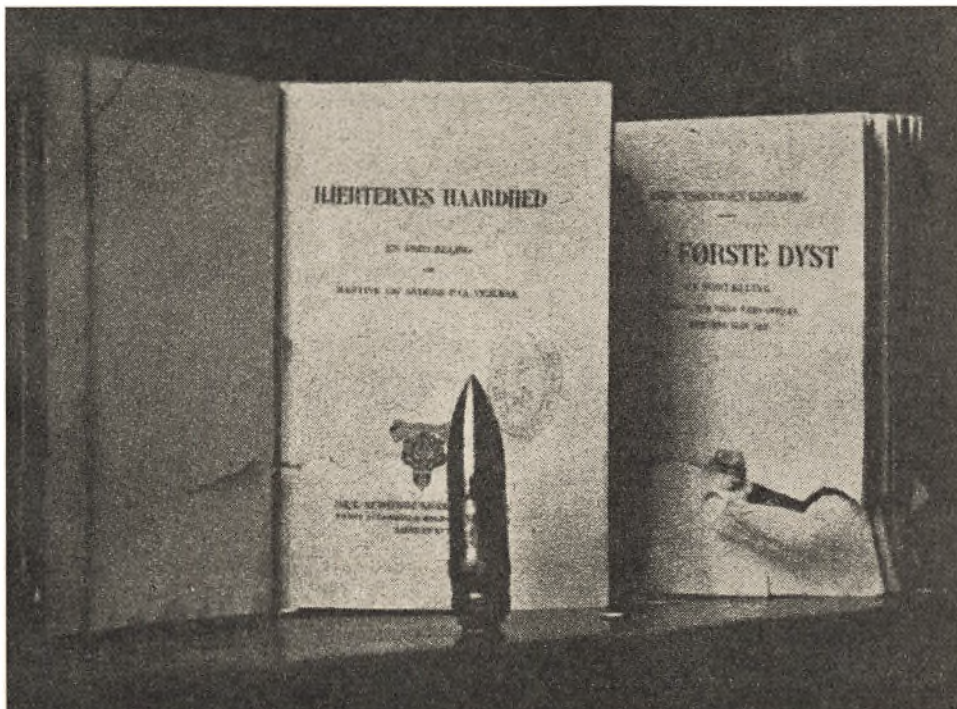
Der var heldigvis ingen Mennesker til Stede i Biblioteket paa det Tidspunkt, men da Bibliotekets Bud nogen Tid senere kom ind i Udlaanet, opdagede han, at der var kastet en hel Del af Bøgerne fra Reolen ud paa Gulvet, og blandt disse fandt han de to gennem-

borede Bind med Titlerne „Den første Dyst“ og „Hjerternes Haardhed“.

Man kan maaske sige, at den tyske Kugle paa en ret usædvanlig Maade har skrevet Dagens Tekst. Men Hr. Thøgersen Grønborgs Bøger er for en Gangs Skyld blevet Sjældenheder, i hvert Fald disse to Eksemplarer. De opbevares nu uder Laas og Slaa i Landsbibliotekets Gemmer som en mærkelig Erindring om den 9. April.

Morten Kamphovener.

Det 12 cm lange Projektil stillet op foran de to Bøger fra Biblioteket i Aabenraa.

Adelsbrev d. 27./3. 1440 paa Forbøn af Hr. Frederik Wardenberg paa Kalmar for Henrik Jude (Hans Jutzen af Langmose).

Dette er en Fejl. Den omtalte Henrik Jutzen boede ikke paa Langmose, men paa min Gaard, som den Gang kaldtes Soedgaard. Han blev adlet den Gang, for det første fordi Slægten den Gang var en gammel Slægt, og af nationale Grunde, som en Modvægt mod tyske Slægter, der vandrede ind syd fra og ejede store Jordegodser i Hertugdømmet Slesvig.

Til et saadant Adelspatent var knyttet visse Forpligtelser, f. Eks. dette, at man ikke maatte gifte sig under sin Stand. Dette er kanske ikke overholdt, og Slægten har atter mistet sine Adelsrettigheder. Efter Henrik Jutzen eller Jobsen, som han ogsaa kaldtes, ejedes Gaarden af Job Petersen 1468. Efter ham nævnes 1535 (da han var død) Job Jobsen, 1542 Jens Jobsen og 1564 Knud Jensen. Denne Knud Jensen havde to Sønner, Jens Knudsen, som overtog Gaarden, ifølge Aastrup Kirkebog gift 3. Søndag efter Trinitatis, og Hans Knudsen. Slægten havde i 1530 faaet Fribrev paa Gaarden Langmose, og Hans Knudsen overtog denne Gaard 1598. Hans Kone hed Mette Hanses, og de havde seks Børn: Henrik, Mads, Søren og Knud Hansen samt Jakob og Dorthe, og Knud Hansen overtog Langmose efter Faderen, og det er denne Hans Knudsen, ogsaa kaldet Jutzen, der fik det gamle Adelspatent fornyet for Gaarden Langmose. Knud Hansens Søn, der overtog Langmose, hed Simon Knudsen. Han har skænket to Lysestager og en Alterkalk til Holk Kirke for at løskøbe sin Broder Hans fra Kirkens Tugt. (Denne Hans Knudsen, der havde været Ritmester i 30 Aars Krigen, har sine Sporer og Kaarde ophængt i Holk Kirke). Paa disse Lysestager staar indgraveret: „Skænket af Simon von Ytzen“. Der kalder han sig altsaa ved det gamle Jytzen Navn.

Denne Simon Knudsen havde 11 Børn, og der gives mange Slægter i Hertugdømmet og det øvrige Land, der fører deres Slægtsregister tilbage til denne Mand, bl. a. er en Datter Maren bleven gift her til Gaarden (d. 21./7. 1680). Senere er en Sønne-datter, Kjestin (Datter af Christian Ytzen, født 1687), gift her paa Gaarden d. 24./11. 1740 med Niels Jensen, født d. 29./7. 1723.

Slægten Ytzen har ejet Langmose til omkring 1800, og der lever endnu direkte Efterkommere i Holk By.

Hvad selve Slægtsgaarden her i Soed angaar, da er denne efter Jens Knudsen, der ejede den sidst i 1500, gaaet i Arv fra Far til Søn helt op til Nutiden. Kun en Gang, i 1852, arvede en Datter Gaarden, hun giftede sig med sin Fætter, hvis Far var født paa Gaarden.

Jens Knudsens Søn hed Knud Jensen. Han er begravet 1692.

Knud Jensens Søn var Niels Knudsen, f. 1654, død 1706; han var gift med Maren Simonsdatter af Langmose og der er gift d. 21./7. 1680.

Niels Knudsens Søn var Jens Nielsen. Han var døbt d. 23. Søndag efter Trinitatis 1686, og han er gift d. 30./6. 1722 med Marie Knudsdatter af Stenderup.

Jens Nielsens Søn var Niels Jensen, født d. 22./7. 1723, og han er død d. 12./5. 1758. Han var gift d. 24./11. 1740 med Kjestin, Datter af Christian Ytzen af Langmose.

Niels Jensens Søn hed Jens Nielsen, født d. 27./4. 1742. Han var gift med Anna Chatrine Pedersdatter af Kanekær 1779, Jens Nielsens Søn var Niels Jensen, født d. 10./4. 1793, gift 1820 med Anna Jørgensdatter fra Hyrup.

Niels Jensen overlod Gaarden til sin ældste Datter, Karoline, f. d. 25./12. 1828. Hun giftede sig med sin Fætter Jens Jensen, hvis Far var en Bror til Niels Jensen. De blev gift 1852. Jens Jensen var født d. 5./4. 1826, død 1898. Jens Jensens Søn var Niels Jensen, født d. 25./12. 1852, død 1936. Han var gift med Chatrine Holm fra Lunding d. 22./5. 1884.

Niels Jensens Søn er mig selv, f. d. 3./8. 1887, gift d. 23./5. 1914 med Marie Kjær fra Halk. Der er to Børn, Niels, f. d. 28./2. 1915, og Kirsten, f. d. 25./12. 1918.

Naar jeg har skrevet dette, er det for at mange andre ved fremtidige Undersøgelser vil støde paa nogle af disse Navne.

Jens Jensen, Soed.

Fra Slægtsbogens Blade

Slægten Schwensen fra Gl. Haderslev, hvis ene Gren blev til Nakskov-Linien. — En Samtale med Forfatterens Fader, Sparekassebogholder J. E. Grum-Schwensen, Nykøbing F., der tydeligt husker sin Bedstefar, der fødtes 1792

For den, der holder af at se Tingene i Perspektiv, fængsles af Menneskelivets Kaleidoskop og morer sig over svundne Tiders Kuriositeter, vil der intet bedre være end at sætte sig i en behagelig Stol med en Slægtsbog. Og er det Nykøbingenser, Stads- og Havneingeniør A. Grum-Schwensen's nylig udkomne Værk „Slægten Schwensen fra Gl. Haderslev“, saa rejser man sig ikke lige straks.

Gammel Mand paa 31 Aar

Forfatteren har givet Bogen Dedikationen: „Min Fader, Sparekassebogholder Jens Emil Grum-Schwensen i Taknemlighed tilegnet“, og af dens Indhold fremgaar, at Slægtens Stamfader, Daglønner Jens Svendsen, er født i Gl. Haderslev ca. 1722. To af hans Sønner bliver Overhoved for henholdsvis Kolding-Linien og Nakskov-Linien, som begge behandles udførligt i det foreliggende Værk! men paa disse Bredegrader vil man naturligvis særlig hæfte sig ved Nakskov-Linien og med Forkærlighed læse om Friedrich Schwensen, der i en Alder af 31 Aar i en allerunderdanigst Ansøgning til Kongen, hvori han paaberaaber sig af, at han er gammel og fattig, bønfalder om at faa Herredsfoged-

VERSET

*Kærlighed, som saa forfærdet
udi Urtegaarden stod,
var dog udi Sindet hærdet
til at lide indtil Blod.
Kærlighed, som var saa rede
til at dæmpe Vredens Brand,
hvilken Helvedssyddend' Hede
ellers Ingen slukke kan.*

Af Brorsons Passionssalme fra 1764.

embedet i Nakskov. Hvad enten Schwensens høje Alder har gjort Indtryk paa Kongen eller ej, han fik Embedet.

Da Chr. VIII. undlod at overnatte i Nysted

Hans Søn, Jens Schwensen, blev Byfoged og Justitsraad i Nysted, hvor ustandselig Kanontorden Dagen igennem fra Byens Skibsbrog og fra Aalholm den 24. April 1844 forkyndte, at han havde 25 Aars Jubilæum. Aaret i Forvejen havde han ladet sit Hus ombygge og udvide med tre Soveværelser, idet Kong Christian VIII. med Følge havde meldt sin Ankomst i den Hensigt at overnatte i Nysted. Af en eller anden Grund tog Kongen imidlertid videre til Nykøbing F., saa Ombygningen kunde være sparet!

17 Søskende, der alle hed noget med O

Justitsraadens Søn, Kancelliraad og Byfogedfuldmægtig Sophus Waldemar Schwensen, er Fader til ovennævnte Sparekassebogholder Grum-Schwensen, Kongensgade, Nykøbing F., og til Dommer Aage Grum-Schwensen, der i et morsomt Afsnit skriver om Barndomsaarene i Tornerosebyen Nysted, hvor Kancelligaarden med den 1½ Td. Land store Have var en herlig Tumleplads for ni livlige Unger. Om sin Mormor fortæller han, at hun skal være en ud af 17 Søskende, der alle havde et Navn begyndende med O. Imellem dem var der i hvert Fald en Otto,

Odin, Ole, Olaf, Olfert, Odine, Oda, Ottilia, Octavia, Olympia og en Olivia!

I Familie med Conan Doyle

Slægten, hvori der har været særlig mange Justister og Købmænd, rummer flere interessante Livsskæbner, og mange kendte Familienavne fra baade Nysted og Nykøbing F. passerer Revy sammen med Navne som Carl Alstrup, Professor Andræ, Georg Brandes, Conan Doyle, Peter Jerndorff, Lektorerne A. Wahl og Lomholt, Gustav Wied og Chr. Richardt m. fl.

Indenfor Nakskov-Linien er det ældste mandlige Medlem Sparekassebogholder J. E. Grum-Schwensen.

— Den ældste i Slægten er min Kusine, der bor i København, siger den 77-aarige Sparekassebogholder. Hun er fire Aar ældre end jeg. Med Undertagelse af 3-4 af de alleryngste, som jeg aldrig har set, kender jeg naturligvis alle i Nakskovlinien. Koldinglinien kender jeg derimod ikke noget til. Der er maaske nok enkelte Huller i Omtalen af vor Linie, idet den Generation, som Far og hans Søskende hørte til, jo er døde og derfor ikke har kunnet bidrage med Oplysninger.

Erindringer fra Tornerosebyen Nysted

— Har De aldrig selv syslet med Tanken om at skrive Slægtens Historie?

— Nej, jeg er ikke Forfatter, smiler Sparekassebogholderen. Det ligger slet ikke for mig. Min Hukommelse er der ellers ikke noget i Vejen med, og særlig klart staar Bardomstiden for mig. Jeg husker saaledes min Bedstefar, Justitsraaden, der fødtes 1797 i Nakskov. Netop som han saa ud, syntes jeg Vorherre maatte være, patriarkalsk med Ansigtet indrammet af hvidt Skæg og Haar. Jeg erindrers ogsaa den Dga, han blev begravet. Jeg sad ved Vinduet, da hans seks Sønner bar ham forbi. Bedstemor mindes jeg tydeligst. Hun var en fin gammel Dame, som vi Børn ikke turde røre ved. Vi boede meget isoleret i Nysted. Cykler, Biler og Jernbane eksisterede ikke. Der kørte kun en Diligence. Nysted-Banen oprettedes ikke før 1910. Da jeg var ganske lille, kom jeg til Skade, og mine Forældre besluttede at tage mig ind til en Specialist i København. Rejsen til Hovedstaden foregik da ad Søvejen fra Nysted. Det var den bekvemmeste Rejserute dengang.

Portkontrollør, der blev til Postkontrollør

— Er det ikke interessant at læse om sin egen Slægt?

— Jo, man skal blot ikke tage for mange Sider ad Gangen. Jeg er forresten blevet overrasket over flere Navne, som jeg ikke anede havde Tilknytning til os. Det gælder f. Eks. Conan Doyles Broder, der blev gift med Frk. Schwensen fra „Helgenæs“. Et af de mandlige Slægtsmedlemmer er betitlet Portkontrollør. Hver Gang den Titel kom tilbage fra Sætteriet, var den blevet til Postkontrollør. Men ved Fæstningsværkerne i København eksisterede der virkelig i gamle Dage en Bestilling som Portkontrollør. En Fejl har jeg forøvrigt fundet under Læsningen af Bogen. Det er en Fødselsdag, der er blevet til den 1./10. i Stedet for 10./1.

Hvorledes Bogen blev til

— Hvor længe har Deres Søn arbejdet med Bogen?

— Han fik Idéen i 1930'erne og tog straks fat, men en Overgang maatte han lægge Arbejdet helt til Side, dels fordi han ikke havde Tid og dels fordi Besættelsestiden vanskeliggjorde det. Det var saa Meningen, at den skulde være færdig til Maj, da min Hustru og jeg havde Guldbryllup, men saa kom Typografstrejken. Det foreliggende Resultat er naaet gennem Studier af Kirkebøger, Arkiver, Avisartikler og gennem Henvendelser til én indenfor hvert Slægtled. Det har naturligvis medført, at min Søn har haft en mægtig Korrespondance.

— I hvor mange Eksemplarer er Bogen udsendt?

— 400. Det har været en bekostelig Historie, og uden Støtte fra Slægtens Medlemmere kunde det naturligvis ikke have ladet sig gøre.

— Hvilken Betydning tror De nu Bogen vil faa for Slægten?

— Det er interessant og fornøjelig Læsning for os; men jeg tror ikke, at den, hvad os ældre angaar, vil bidrage til, at der knyttes nærmere Forbindelse mellem Familier, som ellers ikke har kendt hinanden. Det vil kun blive til tilfældige Møder; men de yngre vil muligvis tales nærmere ved, saaledes at Bogen i mere end een Betydning maaske bliver samlende.

Ester.

(Fortsat fra Side 7.)

overladt til en Slægtning, der førte dem til Rude Eskildstrup, hvor han byggede Gaard. I 1892 overtog Ministerens Fader, Niels Jørgensen af Ane Jensdatters første Ægteskab Gaarden. Denne Mand havde i 1872 før Grundtvigs Død samme Aar været Elev paa Grundtvigs Højskole Marienlyst, og han modtog her stærke Indtryk, der blev afgørende for Livet og kom til at sætte sit Præg paa det Hjem, hvori Ministeren voksede op.

Fra 1917 drev Jørgen Jørgensen som For-

pagter den nærliggende Hule Mølle, indtil han 1923 flyttede til sit Fædrenehjem. Herfra er Rejsen, ligesom i Biskop Worms Dage, gaaet ind til Hovedstaden til en ansvarsfuld Post — under andre Forhold og paa anden Maade ganske vist.

— — —

Til dette Arbejde er benyttet følgende Kilder: Rorup Kirkes Regnskabsbog 1617-18 (paa Landsarkivet).

Frederik III's og Christian V's Matrikler 1662 og 1683 (paa Landsarkivet).

Skattemandtaller f. Roskilde Amt 1691-1705 og 1711-42 (paa Rigsarkivet).

Rorup Kirkes Regnskabsbog 1713-19 (paa Rigsarkivet).

Rorup Kirkes Liber Daticus (paa Landsarkivet). Danske Kancellis Supplikbøger 1711-42 (paa Rigsarkivet).

Donationsbrev fra Christian VI til J. L. Holstein 1742 (paa Ledreborg Godsarkiv).

Lejregaards Fæsteprotocol 1745 (paa Ledreborgs Godsarkiv).

Ledreborg Grevskabs Skovprotocol (paa Ledreborg 1776 og 1789 (paa Ledreborg Godsarkiv).

Afregningsbog for Ledreborg Grevskab (paa Ledreborg Godsarkiv).

Ledreborg revskabs Skovprotocol (paa Ledreborg Godsarkiv).

Roskilde Amts Landvæsensprotocol 1783 (paa Landsarkivet).

Lejre Herreds Tingbog 1784 (paa Landsarkivet).

Folketællingslister 1787 (paa Rigsarkivet).

Mundtlige Oplysninger af Minister Jørgen Jørgensen.

Kvalitetstryksager

Holbæk Amts Bogtrykkeri

(Fortsat fra Omslagets Side 2.)

Taleren kom ind paa Betydningen af de danske Slægtsgaarde, og han oplyste, at der i hele Landet er ca. 16—18,000 Slægtsgaarde, hvoraf ca. 5000 er Medlemmer af Foreningen, og Redaktøren slog stærkt til Lyd for, at endnu flere melder sig ind i Foreningen, som jo netop som sin første og fornemste Opgave har Bevarelsen af de danske Slægtsgaarde. Han regnede med, at en Gaard, som sælges inden for Slægten og ikke overgaar til anden Slægt, skal kunne skiftes billigere inden for Slægten end ved en almindelig Ejendomshandel.

Foredraget, der hilstes med stærkt Bifald, efterfulgtes af et Kaffebord, hvor der førtes en meget livlig Forhandling, i hvilke næsten alle Deltagere havde Ordet.

Nedbrændt Slægtsgaard

Slægtsgaarden Damgaard i Mørup ved Tikøb, Nordsjælland, nedbrændte forleden.

Gaarden, der ejes af Søstrene Frk. Petersen, har et Tilliggende af ca. 19 Tdr. Land og er i de seneste Aar drevet som Pensionat. Bygningerne, der var meget gamle, var overordentlig smukke og idylliske. Ejendommen har været i Slægtens Eje siden det 16. Aarhundrede.

I den lille Længe, der blev reddet fra Ilden, findes indmuret en Sten med Inskriptionen „Jens Rostgaard 1621“.

Slægtsfesten i Skovby

Landsbyen Skovby (Sønderjylland) laa Onsdag d. 17. Juli badet i Sollyset, mens Dannebrog vajede fra de to gamle Slægtsgaarde, hvor Paulsen-Slægten samledes for at knytte Familiebaandet stærkere og for at ære de gamle, henfarne Slægters Minde.

Man samledes først paa den fra Stamgaarden udlagte Ejendom syd for Byen, der i 1871 blev opført og overdraget Simon Paulsen og nu ejes af Jørgen Kudsk. Her stod Kaffebordene dækket. Slægtens Kendingsmærke gennem Hundrede Aar, Dannebrog, bidrog i rigt Maal til Udsmykningen. Familiens Overhoved, Gdr. Peter Paulsen, Brændstrup, holdt Festtalen. Han fremdrog Minder fra den Tid, han som Barn havde levet i Skovby, om det gode Sammenhold, der altid havde præget Livet i denne By. Der er nu Tegn paa, at vi bliver gamle, og ingen af os ved, om det maaske er sidste Gang, vi samles med vor Slægt til Familiefest. Men vi har det Haab, at vi maa samles engang hos Gud til den store Familiefest.

Derefter blev der sunget følgende Sang, der var skrevet til Festen af L. P. Jessen, Mastrup.

Mel.: Gak ud min Sjæl, betragt med Flid

Vor Slægt, vi hilser dig i Dag
i Friheds Sollys Korsets Flag
med blide Hjemlandstoner.

Nu stemmer Hjertets Sprog til Sang,
Sværdtid er vendt i Folkevang
for fire Millioner.

Vor Slægt, vort Land i Sommerpragt,
hvor intet mer er mørkelagt,
Guds Fred med vore Døde,
thi Danmarks Paaskeliljer gror
i Mindets rige Blomsterflor
til Folkegavn og Grøde.

Vor Slægt, Guldhornet klang i Muld,
hvor er Guds Naade underfuld
ved Kvæld og Morgenrøde,
da over Golgatha sig svang
med Nordens hvide Svaners Sang
i Skær af Uskylds Brøde.

Vor Slægt, som Skoven springer,
skal Livet grønnes her i Gud,
han løser Trælles Lænker
i Aandekampen — Herrens Strid
selv fra det tyske Tyranni
„Der Richter und der Hänker“.

Vor Slægt, Gud giv os Grotid — Gry
og Danmarks Grænse lagt mod Syd,
et nordisk Dannevirke,
hvor Livet grønnes, Sæden gror,
som nede syd for Flensborg Fjord
i Skole — som i Kirke.

Vor Slægt, os Korsets V-Tegn gav,
i Verdens Ørk, det døde Hav
kun Tomhed er at finde,
men hvor Guds Aand og Ord faar Magt,
i Folkesjælen Troen vakt,
en Verden er at finde.

Vor Slægt, paa Vej mod Lysets Hjem,
hvor Mindets Blomster vælder frem
for Sjælens indre Øje,
som Dug fra Morgenrødens Skær,
hvor Paradiset ligger nær,
paa Evighedens Høje.

Vor Slægt, Gud giv os evig Vaar
at blomstre som en Rosengård
som Kildevæld paa Jorden,
med libannonsk og karmelsk Glans
i Bøgens gamle Fædreland,
Løvspring af Aand i Norden.

Peter Paulsen takkede Jørgen Kudsk, der havde aabnet sit Hjem for Familiefesten, og derefter gik man ud i Haven for at blive fotograferet. Man gik derefter hen til den gamle Stamgaard, der for nylig er bleven overtaget af den unge Mathias Paulsen, efter at den i en Aarrække har været drevet af Stedfaderen, Johan Christensen. Her færdedes man i de gamle kendte Stuer og den store, smukke Have med de mange rige Minder fra Familiebesøgene i Barndoms- og Ungdomsaarene.

Man gik saa igen tilbage til Knud Kudsk's Ejendom, hvor der spistes til Aften. Her blev der talt af P. L. Paulsen, Vedsted, P. Paulsen, Brændstrup, fhv. Gdr., Rentier Erik Paulsen, tidligere Grødebøl, nu Erlev, Gdr. Jessen, Mastrup, og flere, og dette i alle Maader smukke Slægtsstævne sluttede med: „Dejlig er Jorden“.

